

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SERAMİK ANASANAT DALI

**ÇANAKKALE BOĞAZI BALIKLARININ GELENEKSEL
ÇANAKKALE SERAMİKLERİ DEKORLARI TEKNİĞİNDE
YORUMLANMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM GÜZELYALI BIYIKLI

**Tez Danışmanı
PROF. AYŞE GÜLER**

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SERAMİK ANASANAT DALI

ÇANAKKALE BOĞAZI BALIKLARININ GELENEKSEL ÇANAKKALE
SERAMİKLERİ DEKORLARI TEKNİĞİNDE YORUMLANMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM GÜZELYALI BIYIKLI

Tez Danışmanı
PROF. AYŞE GÜLER

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Gizem GÜZELYALI BIYIKLI tarafından Prof. Ayşe GÜLER yönetiminde hazırlanan ve **25/04/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Çanakkale Balıklarının Geleneksel Çanakkale Seramikleri Dekorları Tekniğinde Yorumlanmaları” başlıklı çalışma, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Seramik Anasanat Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Ayşe GÜLER

(Danışman)

Doç. Halide OKUMUŞ ŞEN

Doç. Şirin KOÇAK ÖZESKİCİ

.....

.....

.....

Tez No : 10440661

Tez Savunma Tarihi : 25/04/2022

.....

Doç. Dr. Yener PAZARCIK

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Gizem GÜZELYALI BIYIKLI

(Tarih) .././20..

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleŐtirilmesinde, çalıŐmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Prof. Ayşe GÜLER'e çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen, sevgili eŐim Gürhan Bıyıklı 'ya ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Gizem GÜZELYALI BIYIKLI

anakkale, Nisan 2022

ÖZET

ÇANAKKALE BOĞAZI BALIKLARININ GELENEKSEL ÇANAKKALE SERAMİKLERİ DEKORLARI TEKNİĞİNDE YORUMLANMALARI

Gizem GÜZELYALI BIYIKLI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Seramik Ana sanat Dalı Yüksek Lisans/ Tezi

Danışman: Prof. Ayşe GÜLER

07/ 04/ 2022, 98

Marmara Denizini Ege Denizine bağlayan coğrafyada yer alan Çanakkale ilinin uluslararası alanda tanınırlığı olan kültür mirası Çanakkale Seramiklerinde tasvir ve bezeme konuları, Çanakkale'nin doğasından ve bu seramiklerin üretildikleri 17. ve 20. yüzyıllar arası dönemin güncel yaşamından izleri taşımaktadır. Ancak, deniz kültürünün Geleneksel Çanakkale Seramiklerine yansımaları gemi ve kalyon tasvirli tabaklar dışında, iki balık tabağı ve bir balık formunda şişe ile sınırlıdır. Yaşadığımız Çanakkale'nin iktisadi ve kültürel yaşamında, balık ve dolayısıyla balıkçılık önemli bir yere sahiptir. Bu tez çalışmasında, Çanakkale'nin balıkları ve beslenme kültüründe görüldükleri, Çağdaş Geleneksel Çanakkale Seramiklerine esin kaynağı olarak alınmıştır. Çanakkale besin kültüründe yer alan balık figürleri, Geleneksel Çanakkale Seramikleri dekor teknikleri arasında belirgin olan serbest fırça tekniğiyle çağdaş balık motifleri olarak yorumlanmışlardır. Geliştirilen motifler, balık yemek kültürü ile birleştirilmiş kompozisyonlar içerisinde değerlendirilmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Çanakkale, Geleneksel Seramikler, Balık Kültürü, Beslenme Kültürü.

ABSTRACT

INTERPRETATION OF CANAKKALE STRAIT FISHES IN TRADITIONAL CANAKKALE CERAMICS DECORATIONS TECHNIQUE

Gizem GÜZELYALI BIYIKLI

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Thesis in Ceramics

Advisor: Prof. Ayşe GÜLER

07/04/2022, 98

The internationally recognized cultural heritage of Çanakkale, which is located in the geography connecting the Marmara Sea to the Aegean Sea, the depiction and decoration subjects in Çanakkale Ceramics bear traces of the nature of Çanakkale and the contemporary life of the period between the 17th and 20th centuries when these ceramics were produced. However, the reflection of the maritime culture on the Traditional Çanakkale Ceramics is limited to two fish plates and a fish-shaped bottle, apart from the plates with the depiction of ships and galleons. Fish, and therefore fishing, has an important place in the economic and cultural life of Çanakkale, where we live. In this thesis, the fish of Çanakkale and their appearance in the nutrition culture were taken as a source of inspiration for Contemporary Traditional Çanakkale Ceramics. Fish figures in Çanakkale food culture have been interpreted as contemporary fish motifs with the free brush technique, which is prominent among the traditional Çanakkale Ceramics decor techniques. Developed motifs were evaluated in compositions combined with fish food culture.

Keywords: Ceramics, Çanakkale, Traditional Ceramics, Fish Culture, Nutrition Culture.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	Xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Geleneksel Çanakkale Seramikleri.....	1
1.2 Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde Dekor Teknikleri ve Motiflerin Tez Konusu Bağlamında Değerlendirilmesi.....	4
1.3. Çanakkale’de Balık, Balıkçılık, İktisadi ve Kültürel Değeri.....	9
1.4. Çanakkale’de Balık Yemekleri Kültürü.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

SERAMİK ESERLERDE GÖRÜLEN TARİHSEL VE ÇAĞDAŞ BALIK FİGÜRÜ YORUMLARI

2.1. Selçuklu ve Beylikler Dönemi Seramik Sanatında Balık Figürü.....	16
---	----

2.2. Osmanlı Dönemi Seramik Sanatında Balık Figürü.....	20
2.2.1. İznik Seramikleri.....	20
2.2.2. Kütahya Seramikleri.....	23
2.3. Çağdaş Seramik Sanat Eserlerinde Balık Figürü.....	25
2.3.1. Bernard Leach (1887-1979).....	26
2.3.2. Pablo Picasso (1881-1973).....	29
2.3.3. Füreyâ Koral (1910-1997).....	32
2.3.4. Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975).....	37
2.3.5. İlgi Adalan (1936)	39
2.3.6. Semih Kaplan (1976)	42
2.3.6. Hasan Başkırkan (1975)	45
2.3.7 Frank Boyden (1942) ve Tom Coleman (1945)	46
2.3.9 Yu Cheng Chung (1960)	50
2.3.10. Cheryl Tall (1946)	51
2.3.11. Lu Bin (1961).....	53
2.3.12. Muhammet Aliyev (1952).....	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE BOĞAZI BALIKLARININ GELENEKSEL ÇANAKKALE DEKORLARI TEKNİĞİNDE YORUMLANMALARI

3.1. Çanakkale Boğazı Balıkları ve Etüt Çalışmaları.....	56
3.1.1. Lüfer (Pomatomus)	56
3.1.2. Barbunya (MullusBarbatusLinnaeus)	58
3.1.3. Sardalya (SardinaPilchardus)	60
3.1.4. Uskumru (Scomberscombrus)	62
3.1.5. Karagöz (Diplodusvulgaris)	63
3.2. Motif Geliştirme.....	65
3.3. Kompozisyon Çalışmaları.....	73
3.4. Kompozisyonların Seramik Yüzeyle Uygulanması	79
3.4.1. Kompozisyonların tabak dekorları olarak uygulanmaları	80
3.4.2. Üç Boyutlu Düzenlemeler	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar.....	91
4.2. Öneriler.....	92

SİMGELER VE KISALTMALAR

Ç	Çap
Y	Yükseklik
Y.Y.	Yüz Yıl
S	Sayfa
Cm	Santimetre
E	En
B	Boy

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1	<i>Daldırma Tekniği ile Astarlanmış Testi</i> , Ebat: 16,5 x 11,8 cm, 19. Yy. Suna & İnan Akçı Koleksiyonu Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, S. 66.....	4
Şekil 2	<i>Çukur Tabak</i> , Ebat: 25,5 x 6,5 cm, 1750-1855, İstanbul Çinili Köşk Müzesi, Türk Devri Çanakkale Seramikleri S. 104.....	7
Şekil 3	<i>Çukur Tabak</i> , Ebat: 21 x 5 cm, 1700-1750, İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşk Müzesi, Türk Devri Çanakkale Seramikleri, S.104.....	7
Şekil 4	Balık Biçiminde Şişe,Ebat:24x45,5 cm,20.yy Başı,Çanakkale Seramikleri,S.119	8
Şekil 5	<i>Çanakkale ve Çevresi Haritası</i> , www.turkiyegezgeni.com , 12.12.2021.....	11
Şekil 6	<i>Sekiz Köşeli Yıldız Çini</i> (İki Yanında Balık Bulunan Siren Figürü), 13. Ve 14. Yy, Sıraltı Kubad Abad Büyük Sarayı, Konya Karatay Müzesi, Fotoğraf: R. Arık, 14.12.2021.....	17
Şekil 7	<i>Türkuaz Şeffaf Sırlı Siyah Dekorlu Balıklı Kase</i> , Kubad Abad Büyük Sarayı, Konya Karatay Müzesi, Fotoğraf: R. Arık, 14.12.2021.....	18
Şekil 8	<i>Sigrafitto Balık Dekorlu Seramik Parçası</i> , Hasankeyf, Batman, Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı, Kubad Abad Sarayı Kazısı, S.257, Fotoğraf: M. Çeken.....	19
Şekil 9	Balık Figürlü İbrik Parçası, Aziz Yuhanna Kilisesi Atrium alt yapısı kazısı,15.Yy ,(Yılmaz 2015).....	19
Şekil 10	Balık Figürlü İbrik Parçası, Çizim: (Yılmaz 2017).....	20
Şekil 11	Balık Tasvirli Kase,14-15.Yy,Ç:30 cm,İznik,Bursa Arkeoloji Müzesi.	21
Şekil 12	İznik Üretimi Mavi Beyaz Tabak,14-15. Yy,Ç:23 cm,Bursa Arkeoloji Müzesi.....	21

Şekil 13	Sır Altı Dekorlu İznik Çanak,1872-1907,Ç:37,5 cm,Y:26,5 cm.....	22
Şekil 14a.b	Sırça Bünyeli Sır Altı Balık Figürlü Çanak, Kütahya, 19. Yy. Sonu ve 20. Yy. başı, Ç: 8,2 cm.....	23
Şekil 14b.	Sırça Bünyeli Sır Altı Balık Figürlü Çanak,Üstten Görünüş, Kütahya, Ç: 8,2 cm, Çanak, Gulbekian Müzesi, 18. yy	23
Şekil 15	Kütahya Şişe,18.Yy,Brocklebank Koleksiyonu,Y:16,5 cm, (Bal,2017)	24
Şekil 16	Kütahya İbrik,18. Yy,Y:23,8 cm, (Bilgi,2006).....	24
Şekil 17	Bernard Leach, 1963 ,Fotoğraf.....	26
Şekil 18	Bernard Leach, Balıklı Tabak, Ç:26,5 cm.....	27
Şekil 19	Bernard Leach,Balıklı Vazo, 1973-1974.....	28
Şekil 20	Bernard Leach,Sıçrayan Balıklı Vazo,1960'ların Sonu.....	28
Şekil 21	Pablo Picasso Atölyesinde, Tabak Üzerine Balık Figürü Çalışırken....	29
Şekil 22	Pablo Picasso, Balık, 1954.....	30
Şekil 23	Pablo Picasso,Fish İn Profil, 1955.....	31
Şekil24	Pablo Picasso,Elde Balık Kase,1953.....	32
Şekil 25	Füreyâ Koral Atölyesinde,Fotoğraf.....	33
Şekil 26	Füreyâ Koral, “Balıklar..Kanatlısı Kanatsız, pullusu pulsuzu”	34
Şekil 27a.b.c	Füreyâ Koral, “Bu Balıklar nereden çıktı dersiniz?”,Tabak.....	35
Şekil 28	Füreyâ Koral,Balık,Tabak.....	35
Şekil 29	Füreyâ Koral,Balık,Tabak.....	36
Şekil 30	Füreyâ Koral, Balık, Tabak.....	37
Şekil 31	Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bordürleri Nar Motifli, “Melengeç”, Tabak,1975.....	38
Şekil 32	Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bordürleri Mimari Siluetli, “Melengeç”, Tabak,1974.....	38

Şekil 33	Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bordürleri Aralıklı Tekrar Eden Balık Figürleriyle oluşturulmuş, ‘‘Melengeç, Tabak’’, 1974-1975.....	39
Şekil 34	İlgi Adalan , Sır altı Seramik, Tabak.....	40
Şekil 35	İlgi Adalan , Sır altı Seramik, Tabak.....	41
Şekil 36	İlgi Adalan , Sır altı Seramik, Tabak.....	41
Şekil 37	İlgi Adalan, Siyah-Beyaz Soyut Balık Formu, Heykel.....	42
Şekil 38	Semih Kaplan, Çini Duvar, Tabak, 2008.....	43
Şekil 39	Semih Kaplan, Çini Duvar, Tabak, 2015.....	44
Şekil 40	Semih Kaplan, Çini Duvar, Tabak, 2018.....	44
Şekil 41	Semih Kaplan, ‘‘Okeanos’’, 2018.....	45
Şekil 42	Hasan Başkırkan, ‘‘Balık’’, 2006.....	46
Şekil 43	Frank Boyden, Tom Coleman,Çalışma Fotoğrafı.....	47
Şekil 44	Frank Boyden, Tom Coleman, ‘‘Türban’’, Vazo,Stoneware,1986	47
Şekil 45	Frank Boyden , Yanardöner Balık,Vazo,E:53cm,1985.....	48
Şekil 46	Frank Boyden, Somon ve Kör Karga, Vazo,E:53 cm,1982.....	48
Şekil 47	Frank Boyden, ‘‘Demokrasi’’, Vazo, E:40x23 cm,2008.....	49
Şekil 48	Frank Boyden, ‘‘İsimsiz’’, Vazo, E:24x30 cm,1975.....	49
Şekil 49	Yu Cheng Chung, ‘‘Göç Hikayeleri’’, E:38x122x30 cm,2017.....	50
Şekil 50	Yu Cheng Chung, ‘‘Uzak Issız Kuzey Denizi’nde Balık’’, E:77x40x28, 2017.....	51
Şekil 51	Cheryl Tall , Atölyesinde, Fotoğraf, Fotoğraf Çeken:Bruce Tall,2018	52
Şekil 52	Cheryl Tall, ‘‘Uçan Balık’’, E:81,3x30,5x45,7 cm.....	52
Şekil 53	Lu Bin, ‘‘Bereket Balığı’’, E:110X40X9 cm,1999.....	53
Şekil 54	Lu Bin, ‘‘Bereket Balığı II’’,E:86x48x15 cm,2005.....	54
Şekil 55	Lu Bin, ‘‘Bereket Balığı III’’, E:56x30x12 cm , 2005.....	54

Şekil 56	Muhammet Aliyev, “Balık Dekorlu Seramik Formlar”, 2014.....	55
Şekil 57	Muhammet Aliyev, “Balık”, Vazo,E:16x20x6 cm, 2017.....	56
Şekil 58	Lüfer Balığı, Fotoğraf, Hayvansitesi.com, 2017.....	57
Şekil 59	Gizem Güzelyalı, Lüfer Çizimi, Sulu Boya Tekniği , 26/12/2020.....	57
Şekil 60	Gizem Güzelyalı, Lüfer Çizimi, Sulu Boya Tekniği , 26/12/2020.....	57
Şekil 61	Barbunya Balığı, Fotoğraf, Esk.gov.tr, 2022.....	58
Şekil 62	Gizem Güzelyalı, Barbunya Çizimi, Sulu Boya Tekniği, 27/12/2020	59
Şekil 63	Sardalya Balığı, Fotoğraf, balikrehberi.org, 2022.....	60
Şekil 64	Gizem Güzelyalı, Sardalya Çizimi, Sulu Boya Tekniği, 28/12/2020	61
Şekil 65	Uskumru Balığı, Fotoğraf, atlasdergisi.com.....	62
Şekil 66	Gizem Güzelyalı, Uskumru Çizimi, Sulu Boya Tekniği,29/12/2020.....	62
Şekil 67	Karagöz Balığı, Fotoğraf, atlasdergisi.com.....	63
Şekil 68	Gizem Güzelyalı, Karagöz Çizimi, Sulu Boya Tekniği, 30/12/2020.....	64
Şekil 69	Gizem Güzelyalı, Fotoğraf, Kendi Atölyesinden, 26/09/2021.....	65
Şekil 70	Gizem Güzelyalı, Lüfer Balığı,Motif Çalışması,2021.....	66
Şekil 71	Gizem Güzelyalı, Lüfer Balığı,Motif Çalışması,2021.....	66
Şekil 72	Gizem Güzelyalı, Lüfer Balığı,Motif Çalışması,2021.....	67
Şekil 73	Gizem Güzelyalı,Barbunya Balığı,Motif Çalışması,2021.....	68
Şekil 74	Gizem Güzelyalı,Barbunya Balığı,Motif Çalışması,2021.....	68
Şekil 75	Gizem Güzelyalı, Sardalya Balığı,Motif Çalışması,2021.....	69
Şekil 76	Gizem Güzelyalı, Sardalya Balığı,Motif Çalışması,2021.....	69
Şekil 77	Gizem Güzelyalı, Sardalya Balığı,Motif Çalışması,2021.....	70

Şekil 78	Gizem Güzelyalı,Uskumru Balığı,Motif Çalışması,2021.....	71
Şekil 79	Gizem Güzelyalı,Karagöz Balığı,Motif Çalışması,2021.....	71
Şekil 80	Gizem Güzelyalı,Karagöz Balığı,Motif Çalışması,2021.....	72
Şekil 81	Gizem Güzelyalı,Karagöz Balığı,Motif Çalışması,2021.....	72
Şekil 82	Gizem Güzelyalı, Lüfer Kompozisyon Çalışması,2021.....	73
Şekil 83	Gizem Güzelyalı, Lüfer Kompozisyon Çalışması,2021.....	74
Şekil 84	Gizem Güzelyalı, Barbunya Kompozisyon Çalışması,2021.....	74
Şekil 85	Gizem Güzelyalı, Barbunya Kompozisyon Çalışması,2021.....	75
Şekil 86	Gizem Güzelyalı, Sardalya Kompozisyon Çalışması,2021.....	75
Şekil 87	Gizem Güzelyalı, Sardalya Kompozisyon Çalışması,2021.....	76
Şekil 88	Gizem Güzelyalı, Sardalya Kompozisyon Çalışması,2021.....	76
Şekil 89	Gizem Güzelyalı, Uskumru Kompozisyon Çalışması,2021.....	77
Şekil 90	Gizem Güzelyalı, Karagöz Kompozisyon Çalışması,2021.....	77
Şekil 91	Gizem Güzelyalı, Karagöz Kompozisyon Çalışması,2021.....	78
Şekil 92	Gizem Güzelyalı, Balık Aranjman Kompozisyon Çalışması,2021.....	78
Şekil 93	Gizem Güzelyalı, Balık Aranjman Kompozisyon Çalışması,2021.....	79
Şekil 94	Gizem Güzelyalı,Lüfer Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	80
Şekil 95	Gizem Güzelyalı,Lüfer Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	80
Şekil 96	Gizem Güzelyalı ,Barbunya Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	81
Şekil 97	Gizem Güzelyalı ,Barbunya Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	81
Şekil 98	Gizem Güzelyalı ,Sardalya Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	82
Şekil 99	Gizem Güzelyalı ,Sardalya Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	82
Şekil 100	Gizem Güzelyalı ,Sardalya Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	83
Şekil 101	Gizem Güzelyalı Uskumru Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	83

Şekil 102	Gizem Güzelyalı , Karagöz Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	84
Şekil 103	Gizem Güzelyalı , Karagöz Sır altı Tabak Çalışması,2021.....	84
Şekil 104	Gizem Güzelyalı , Balık Aranjman Sır altı Tabak Çalışması,2021...	85
Şekil 105	Gizem Güzelyalı , Balık Aranjman Sır altı Tabak Çalışması,2021...	85
Şekil 106	Gizem Güzelyalı, Teneke Kutu Pano, 2022.....	86
Şekil 107	Gizem Güzelyalı, Teneke Kutu Pano, 2022.....	86
Şekil 108	Gizem Güzelyalı, Lüfer Pano, 2022.....	87
Şekil 109	Gizem Güzelyalı, Lüfer Pano, 2022.....	87
Şekil 110	Gizem Güzelyalı, Karagöz Pano, 2022.....	88
Şekil 111	Gizem Güzelyalı, Karagöz Pano, 2022.....	88
Şekil 112	Gizem Güzelyalı, Uskumru Pano, 2022.....	89
Şekil 113	Gizem Güzelyalı, Uskumru Pano, 2022.....	89
Şekil 114	Gizem Güzelyalı, Kutudan Fırlayan Sardalya, 2022.....	90
Şekil 115	Gizem Güzelyalı, Kutudan Fırlayan Sardalya, 2022.....	90

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çanakkale Seramikleri Osmanlı dönemi Türk Seramik Sanatı ile geleneksel halk sanatının heyecanlı, yaratma coşkusuyla üretilen ve her biri ayrı ve özgün olan seramikleridir. Üretilen dekorlu tabaklarda, hayvan motifli tabaklar ayrı bir yer tutar. Dekorların çok basit çizgilerle çizilmesi bu tabaklara naif bir karakter kazandırmıştır (Altun, 1996). Çanakkale Boğazı Balıklarının Geleneksel Çanakkale Dekorları Tekniğinde Yorumlanmaları Tez konusunun evreni, Geleneksel Çanakkale Seramikleri serbest fırça dekor tekniği ile balık motiflerinin ve yeni kompozisyonların geliştirilmesi çalışmalarıyla sınırlıdır.

Tezin birinci bölümü; Geleneksel Seramiklerinin tarihçesi, dekor ve formlar hakkında genel bilgileri ve Çanakkale balık, balıkçılığıyla ilgili bilgileri içermektedir.

İkinci bölümünde, Selçuklu ve Beylikler Dönemi ve Osmanlı Dönemi İznik ve Kütahya seramiklerinde balık figürünün görülüşleri ile çağdaş seramik sanatta ulusal ve uluslararası seramik eserlerde balık figürünün yorumlanma tarzları örneklendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, Çanakkale besin ve beslenme kültüründe aşına olduğumuz balıklar etüt edilmiştir. Etüt yolu ile çalışılan balıkların anatomilerindeki detaylar belirlenmiş, balıkların etütleri, yeni balık motifleri geliştirmede kılavuz rolü üstlenmiştir. Geliştirilen balık motifleri, balık beslenme ve yemek kültürünü ifade eden özgün kompozisyon çalışmalarında değerlendirilmiştir. Kompozisyonlar, geleneksel tabak dekorları şeklinde ve serbest anlatımla seramik uygulamalara aktarılmıştır.

1.1. Geleneksel Çanakkale Seramikleri

Çanakkale’de seramikçilik Billur Tekkök Karaöz’ün araştırmalarına göre; 17. Yüzyılın ikinci yarısında Çanakkale’nin güneyinde Ezine İlçesine bağlı Akköy’lü ustaların Çanakkale’ye göç etmesiyle başlamıştır (Karaöz, 2018). Gezgin’in araştırmalarına göre; Geleneksel Türk Seramik sanatı İslam düşüncesi doğrultusunda gelişen bu seramik dalı, Anadolu Selçukluları döneminden Beylikler dönemine kadar, geleneksel üretim, soyut süsleme ve bezeme özellikleriyle kendini ortaya koyar (Gezgin, 2002).

Türk Devri Çanakkale seramiklerini inceleyen Öney'e göre; Batı Anadolu'da Çanakkale Boğazı'nın güney kıyısındaki Çanakkale Şehrinin 18. asır ortasından 20. asır başlarına kadar önemli bir Türk Seramik Merkezi olduğunu (Öney, 1971), Çanakkale'nin 17 Yy' da ipek, yelken bezi ve çanak-çömlek üretiminden geldiğini belirtmiştir.

Çanakkale Seramiklerinde, form ve dekor ilişkilerini inceleyen Okumuş; 17. yy. sonlarından, 20. yy. ortalarına kadar üretimi olan Çanakkale Seramiklerinin kırmızı hamurlu "Milet İşi" olarak adlandırılan seramikler ile başladığını aktarmıştır (Okumuş, 2000). Deniz yoluyla dağıtımı yapılan seramikler, "İzmir Agorası Kazılarında 17.-19. yy. Seramik buluntuları Üzerine Bazı Gözlemler" başlıklı yayınında Doğer; kazılarda en belirgin özellikte Milet'te üretilen seramiklerin form ve hamur karşılaştırmalarıyla Çanakkale üretimi seramikler olduklarını, 17. yüzyıl'dan 20. yüzyıl'a kadar üretilen çeşitlerinin İzmir Agorasında ele geçirildiklerini, geniş bir deniz ticaret ağı ile dağıtımının yapıldığı bilgisini vermektedir (Doğer, 2008).

Altun'a göre, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde ve merkezlerinde bugün de üretilmekte olan, kısmen sırlı ama genellikle düşük ateşte pişmiş, az dekorlu ve ilginç formlara sahip olan seramiklerin, Çanakkale'de uzun bir geçmişi vardır. Anadolu seramiklerine yenilik getirmişler ve böylece çağdaşları olan İznik ve Kütahya'dan ayrılmışlardır. Merkezi desenli kompozisyonlu yayvan tabakları İznik'in eksikliğini kapatacak düzeydedir. Ancak, Anadolu'nun halk seramiği ve çömlekçiliği ile paralel bir durumu da vardır, genellikle kırmızı hamurlu ve çoğunlukla tek renkli sırla sırlanmış olan bu seramik eşyalar, kullanımdan çok hatıra eşyası olarak işlem görmüşlerdir (Altun, 1996).

Çanakkale seramikleri boyamalarında Öney'e göre; iki tip boyama dikkat çeker, daha yaygın olarak desen fırça darbeleriyle işlenir. Bu boyama daha çok coşku ve ustalık ister. İkinci tip ise konturludur. Önce siyah, mor, kahverengiyle çizilip, içleri doldurulur. 18.yy ve 19. yy birinci yarısında üretilen Çanakkale seramikleri stilize ve çok etkileyici kompozisyonları ile ileri bir sanat görüşüne işaret eder. Çoğunlukla üretilen formlar çukur

tabak, kâse, küp, sürahi ve vazolardır, Çanakkale desenli duvar çinileri bulunmamış, formlar halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak için üretilmiştir (Öney, 1971)

Geç dönem Çanakkale seramikleri şişman gövdeli, emzik veya kuş gagası gibi kıvrık iri ağızları, rozet şeklinde kabartmalı gözleri ile kuş başlı ve burma saplı olan sürahilerdir (Öney, 2007)

Çanakkale seramiklerinde formların yanında dekor çeşitliliği de ilgi çekicidir. Erken döneme tarihlendirilen gemi motifli yayvan tabakların geç dönemde bazen sır üstü uygulamaları da yapılmıştır. Merkezi kompozisyonlu kendine özgü dekorlar geç dönemlerde pek görülmez. Buna karşı da renkli sır altına astar bezeme tekniği ile dekorlanan tabaklar daima üretilip, sevilmiştir. Tabaklarda gemilerin yanında camiler, köşkler, toplar da betimlenmiştir. Dekorların çok basit çizgilerle çizilmesi bu tabaklara naif bir karakter kazandırmıştır (Altun, 1996).

1.2. Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde Dekor Teknikleri ve Motiflerin Tez Konusu Bağlamında Değerlendirilmesi

Geleneksel Çanakkale Seramikleri formlarında genel olarak; astar dekorları, serbest fırça dekorları ve applike dekorları olmak üzere üç temel başlıkla belirtilebilecek dekor teknikleri kullanılmıştır. Astar ile uygulanan dekor tekniklerini sınıflandırarak tanıtan Okumuş; astar dekor tekniklerinin hepsini görmek mümkün olduğunu, üretilen seramiklerin iç yüzeylerinin tamamen, dış yüzeylerinin de yarıya kadar astarlı olduklarını belirtmektedir (Okumuş, 2000). Okumuş' un sınıflandırmasına göre astar dekor teknikleri; “daldırma”, “akıtma”, “ebru”, “mermer” ve “serpme” teknikleridir (Okumuş, 2000). Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde astarlama uygulamasının yüzeyde diğer dekor uygulamalarına zemin oluşturma ve applike dekorlarını görünür kılmamanın ötesinde bir önemi vardır. Astarın uygulama yöntemlerine bağlı oluşan görsel nitelikler, bütünsel olarak dekoru tamamlamakta ve zeminden çok, nihai üründe dekorun bir parçası olarak görülmektedirler.

Şekil 1. Daldırma Tekniği ile astarlanmış testi, 9. yüzyıl sonları (Altun, 1996).

Çanakkale seramikleri boyamalarında Öney'e göre; iki tip boyama dikkat çeker, daha yaygın olarak desen fırça darbeleriyle işlenir. Bu boyama daha çok coşku ve ustalık ister. İkinci tip ise konturludur. Önce siyah, mor, kahverengiyle çizilip, içleri doldurulur. Öneyin sözünü ettiği serbest fırça tekniğinde coşkulu ve ustalık isteyen üslup Geleneksel Çanakkale Seramiklerini belki de en canlı kılan bilinen unsurudur. Öyle ki, applique tekniği ile bezenen figüratif yorumlu testilerde dahi sır altında ya da sır üstünde ya da hem sır altı hem sır üstü serbest fırça dekoru ile kabartma motifler tamamlanır ve form bezeme ile kuşatılır. Figüratif yorumlar ve kabartmalar fırça dekoru ile verilen çiçekler ve dallarla mekân ve hayat bulurlar. Serbest fırça dekorunun tek başına uygulandığındaki coşkulu etkiyi gemili ve çarkifelek motifli tabaklarda yaşamak mümkündür. Serbest fırça dekoru ile geniş yüzeylerin kapatılması güçtür. Bazı geniş lekese alanlarda gemi gövdeleri, köşk, cami figürleri gibi, dış konturları oluşturulduktan sonra içlerinin doldurulması, şekli oluşturabilmek için zorunlu bir uygulamadır.

Öney'in sözünü ettiği konturlu uygulamanın önce desen çizilip ardından desen üzerinden ince fırça ile koyu renk gölgelerin çiçek demeti şeklinde verildiği kimi tabak kompozisyonlarında görülen uygulama olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak, motif ve betimlemelerin gerektirdiği ölçüde fırça kullanıldığı ancak, gemili veya çarkı felek motiflerinde kullanıldığı gibi fırçanın tek bir sefer sürülmesiyle elde edilen kalından inceye değişebilen lekese çizgilerin özgürlüğünün görsel anlamda yarattığı coşku kadar, her bir eseri eşsiz kılma özelliği ve ayrıca motif ve tasvirlerin biçimsel alternatiflerini oluşturmada oldukça üretken bir teknik olduğu belirtilmelidir.

Boya yoğunluğu, fırça türü ve kalınlığının ölçüsel önemi olan uygulamada, ayrıca uygulanacak zeminin de fırça akışını destekleyecek nitelikte pürüzsüz olması önemlidir. Fırça dekoru bisküvi pişirimi yapılmamış, astarlı yüzeye uygulanabileceği gibi, bisküvi pişirimi yapılmış yüzeylere de uygulanabilmektedir. Ham yüzeylerde kontrollü çalışmak ustalık gerektirir, bisküvi yüzeylerde ise yüzeyin, fırçanın suyunu emmemesi için nemlendirilmesi gerekmektedir.

Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde temel olarak ve çoğunlukla sır altı dekor tekniklerinin uygulandığını ve sır üstünde altın yaldız kullanılarak bitkisel motiflerin mevcut dekorlu formlara, genellikle testi formlarına serbest fırça ile eklenmeleri dışında sır üstü uygulamaların yaygın olarak görülmediğini belirtmek de mümkündür.

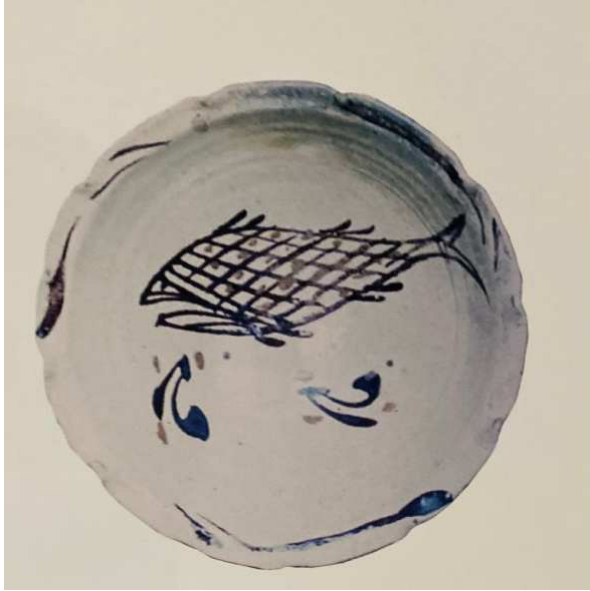
Aplike dekorları, şekillendirme işlemi tamamlanmış ürünlerin deri sertliğine gelmesinden sonra yapılır. Bu uygulama ayrı bir yerde ekleme yapılacak parçaların plaka veya kalıpla hazırlanıp, deri sertliğine geldikten sonra formun üzerine yapıştırılması ile oluşur. Dekor forma yeni bir görünüm kazandırır (Sevim, 2007). Çanakkale seramiklerinde rozetler, yapraklar en çok görülen applike dekoru örneklerdir. Ancak, daha abartılı formlar da, at başlı testilerde olduğu gibi şamdanlar, testi üzerine yerleştirilen aslan ve deve formları, şekerlik kapağına yapıştırılan aslanlar da dekor ögesi olarak yer alırlar ve applike dekor tekniği kapsamında değerlendirilebilirler.

Geleneksel Çanakkale Seramikleri dekorlarının yüzeye yerleştiriliş ve görünüşleri; motif ve tasvirli olarak iki temel grupta görülmektedir. Her iki grupta da bordürlerde ve motif veya figür içi bezemeler bulunmaktadır. Erken dönem olarak görülen tabaklarda madalyon şeklinde verilen merkezi bir motif içerisinde, benekler, küçük yaprak kıvrımları veya çapraz taramalar ile bezemeler tamamlayıcı olarak yer almaktadır. Tabakların kenarlarında, küplerin ağızlarında genellikle iki dairesel çizgi arasına çapraz tarama ile bordür oluşturulmaktadır. Kimi örneklerde çapraz tarama yerine, serbest fırça ile uzun-kısa veya damla şeklinde çizgilerle bordür verilmiştir. Çarkı felek motifleri ayrıca iç bezeme gerektirmeyen kalından inceye serbest fırça vuruşları ile değişen çeşitlemelerini göstermektedir. Figürlü tabaklar genellikle bir mekân içerisinde betimlenmişlerdir. Hayvan figürleri, çiçek motifleri, ev, köşk, cami betimleri, gemi ve yelkenli betimler mekânsal bir duyumla algılanmaktadır. Fırça dekorunun en coşkulu ve ritmik görünüşleri yelkenli gemiler ve çarkı felek motifli tabaklardadır.

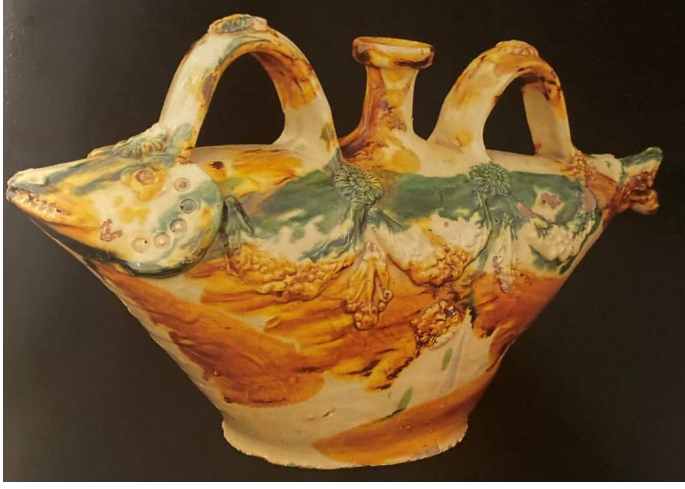
Tez konusu olan balık; kuş, zürafa, tavus kuşu gibi örnekler hayvan figürlü tabaklar arasında yer almaktadır. Ancak hayvan figürlü kapların sayısal olarak daha az olduğu görülmektedir. Günümüze kadar, fırça dekorlu seramiklerde, balık figürlü iki adet, tavus kuşu bir adet, zürafa üç adet örnekte saptanmıştır. Küçük kuşlar genellikle mekânsal betimlemeler arasında verilmiştir. Zürafa figürü içeren tabakların azlığı şaşırtıcı değildir de, ancak bir deniz şehri olan Çanakkale’ de balık figürünün Geleneksel Çanakkale Seramikleri içerisinde bu denli nadir olması, bir gün, dağılmış koleksiyonlardan bir balık örneği daha çıkar mı beklentisini canlı tutmaktadır.

Şekil 2. Çukur Tabak 1750-1855, Y:6,5, Ç:25,5 İstanbul Çinili Köşk Müzesi, Kaynak: (Öney, 1971) Şekil:52

Şekil 3.Çukur Tabak 1700-1750,Topkapı Sarayı Çinili Köşk Müzesi, Ç:21 cm ,Y:5 cm,Kaynak: (Öney, 2007) Şekil:51

Şekil 4. Balık Biçiminde Şişe, 20.yy başı, Y:24cm, U: 45,5 cm, (Altun, 1996, s. 119)

1.3. Çanakkale' de Balık ve Balıkçılığın, İktisadi ve Kültürel Değeri

Çanakkale ilinde halkın balık tüketim davranışlarının inceleyen, Çolakoğlu ve arkadaşları Çanakkale de balık tüketiminin % 29,85 oranıyla beyaz et tüketiminden sonra geldiğini, en sevilen balığın lüfer, en çok tüketilen balıkların ise sırasıyla istavrit, hamsi, sardalye ve çipura olduğu saptamışlardır (2006).

Balıkçılık kaynağı olarak Çanakkale bölgesi, kuzey batı yönünde Gelibolu yarımadası ile Biga yarımadası arasında yer almaktadır. Bu bölge sahip olduğu avlak sahalarının hidrolojik özelliklerinden dolayı çok sayıda balık türü, kabuklu ve yumuşakçaları içermektedir. Ayrıca boğaz, birçok balık türünün göç yolunu oluşturması nedeniyle Türkiye su ürünleri üretimine önemli katkılar sağlamaktadır (Çolakoğlu, et al., 2006).

Çanakkale’de balıkçılık birebir halk tarafından profesyonel ve hobi düzeyinde gerçekleştirilen bir faaliyettir. Çanakkale’de balık, tüketiciye taze ulaşır ve ekonomiktir. Halkın balığa olan aşinalığı çarşı merkezinde görülen tezgâhlar kadar olta balıkçılığı ile tutulup teşhir edilen kordon boyunda da sıcak tutulmaktadır. Balıkların, balık pazarı dışında, halk pazarında da satılmaları Çanakkale’ye özgü bir ayrıcalıktır. Birçok insanı balık yemeye sevk eden şey sağlık ve dengeli beslenme kaynağı olması yanında, ayrıca kültürel ve sosyo-ekonomik faktörlerdir.

Çanakkale’ de balıkçılık tarihsel olarak, Truva antik kentiyle birlikte anılmış ve Çanakkale bu tarihlerden itibaren önemli balıkçılık merkezlerinden birisi olmuştur. Arkeolojik belgeler Troia, Parion, Kallipolis’in (Gelibolu) önemli merkezler olduğunu göstermektedir (Fırat, 2017).

Kentin konumundan dolayı Troia halkı, balıkçılık açısından oldukça elverişli alanlara kolayca ulaşabilme şansına sahip olmuştur. Yerleşimin üç ya da dört kilometre kuzeyinde yer alan Karamenderes (Skamandros) ve Dümrek (Simois) ırmakları, Çanakkale Boğazı’nın batı ucundan denize dökülmeden önce bir delta formunu almaktaydı. Antik Skamandros koyu, lagün balıkçılığı için elverişli büyük bir alana sahipti. Bu koyun kuzeyine doğru, Ege denizi çıkışına yakın bir alandan Çanakkale Boğazı’na geçiş de mümkündü. Bu alanlar Troialılara Ege Denizi açıklarına kolayca ulaşabilme imkanı da sağlamaktaydı” (Bursa, 2007).

Troia’da saptanan ilk balıklar arasında ırmak ağızlarına girdikleri bilinen çipura ve müren balıklarına ait kalıntılar bulunmuştur. Bunlara ek olarak levrek ve sariağz balığı kalıntılarına rastlanılmış ve buralarda yakalanmış olabileceği belirtilmiştir (Bursa, 2007, s. 71). Balık antikiteden beri, insanoğlu için önemli ve sürdürülebilir bir besin kaynağı olmuştur (Of, 2020).

Çanakkale, Türkiye’nin Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi olmak üzere 671 km uzunluğunda, Asya ve Avrupa kıtalarında, denize kıyısı olan iki ilinden biri konumundadır. Bu özelliği ile denizler arasında gerçekleşen balık göçleri nedeniyle, ticari ve sportif amaçlı balıkçılık faaliyetlerinin yoğunluğunu arttırmakta ve bölgenin balıkçılıkta önemli bir merkez olmasını sağlamaktadır (Erhan & Özekinci, 2020, s. 20). Çanakkale ili balık avlanma sahaları, Güney Marmara Denizi sahilleri, Karabiga, Çanakkale Boğazı, Bozcaada ve İmroz adaları sahilleri ve Enez’e kadar Saros Körfezi ve Baba Burnuna kadar Ege sahili ve kısmen de Edremit Körfezidir (Conk, 1952).

Çanakkale Boğazı, Türk Boğazlar sistemi içerisinde önemli bir konuma sahiptir ve Marmara Denizi’nden Ege Denizi’ne doğru akan yüzey akıntısı ile Ege Denizi’nden Marmara Denizi’ne doğru yönelen dip akıntısı olmak üzere iki yönlü bir akıntı sistemi içermektedir. Böylelikle yüzey akıntısı yardımıyla Ege Denizi’ne akan ve besleyici elementler, oksijen ve plankton açısından zengin olan Karadeniz suları, özellikle Kuzey Ege Denizi’ndeki balık faunasını olumlu yönde etkileyen etmenlerden birisidir (2012). Çanakkale boğazı hidrolojik yapısından dolayı çok sayıda balık türü ile kabuklu ve yumuşakçaların yaşamasına imkân veren önemli bir bölgedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde özellikle lüfer, palamut, kolyoz ve orkinos gibi ekonomik değeri yüksek balık türleri için göç yolu teşkil etmesi nedeniyle avcılığı cazip hale getirmekte ve Türkiye su ürünleri üretimine önemli katkılar sağlamaktadır.

Şekil 5.Çanakkale Haritası Kaynak: www.turkiyegezgini.com 12.12.2021/21.22

Ayrıca, bölge özellikle uskumru, lüfer, kolyoz ve sardalya gibi bazı pelajik türlerin yoğunlaştığı önemli bir balıkçılık alanını oluşturmaktadır (2006).

Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre bölgede üretilen su ürünleri 26 balık, 8 kabuklu ve yumuşakça olmak üzere 34 türden meydana gelmiştir. Türler alfabetik olarak; ahtapot, akya, barbunya, böcek, çipura, dil, pisi, gümüş, hamsi, isparoz, istakoz, istavrit, istiridye, işkine, izmarit, kalamar, karagöz, karides, kefal, kolyoz, kupez, kum midyesi, levrek, lüfer, mela-nurya, mercan, mezgıt, mırmır, midye, orkinos, palamut, sardalya, sarpa, tekir, torik, uskumru, kalkan şeklinde sıralanmıştır. En çok bilinen Çanakkale ile özdeşmiş tür sardalya, lüfer, torik, palamut, uskumru, kolyoz, kılıç ve orkinos (ton) balığıdır.

Marmara Denizi'nde avlanan palamut, lüfer, uskumru, sardalya, hamsi, kalkan, tekir, barbunya, pisi diğer canlılarından ahtapot, kalamar en çok tüketilen su ürünleri arasında yerini almaktadır (2018).

1.4. Çanakkale'de Balık Yemekleri Kültürü

Geçmişten günümüze ülkemizde yaşayan pek çok toplumun yemek alışkanlıkları Türk mutfağının yemek kültürünün oluşmasına katkı sağlamıştır. Su ürünleri mutfak kültürüne Osmanlı döneminin başkenti durumundayken burada yaşayan Ermeni, Yahudi ve Rumların alışkanlıkları sayesinde geçmiştir. Cumhuriyet dönemi sonrasında Balkanlardan Türklerin de bölgeye göç etmesi neticesinde bugünkü su ürünleri mutfağı ortaya çıkmıştır. Osmanlı deniz mutfağı kayıtlarında sazan, uskumru, kılıç, kalkan, lüfer ve yılan balığı gibi muhtelif balıkların yanı sıra lakerda, balık yumurtası ve havyardan söz edilmektedir. Ayrıca balık tuzlama, balık çorbası gibi yemeklerin saray mutfağında sıklıkla yapıldığı kayıtlı bilgiler arasındadır (2018). Su ürünlerine dayalı besinler, daha çok deniz kıyısına yakın bölgelerde, göl ve akarsu gibi tatlı su kaynaklarına sahip yörelerde de görülmektedir.

Fırat'ın araştırmalarına göre balıklar genellikle tava ya da ızgarada pişirilmektedir. Farklı pişirme tekniklerinden biri de tuzda balıktır. Daha çok taş balığı olarak da adlandırılan pullu balıklardan karagöz, levrek, kefal türü balıklar tamamen tuza gömülerek fırında pişirilmiştir. Bir diğer pişirmede sağlıklı bir pişirim olan pilakidir, günümüzde tencerelerde yapılan pilaki geçmişte kakala olarak anılan toprak kaplarda pişirilmektedir. Balık çorbalarında en çok kullandıkları balık türleri iskorpit, gelincik ya da lapina olarak adlandırılan balıklardır. Çorbalarda daha çok eti sert balıkların tercih edildiği ifade edilmektedir. (Fırat, 2017).

Avlanan balıklar taze tüketildiği gibi fazlasını ise korumak ve mevsimi dışında tüketmek için kullanılan yaygın yöntemlerden biri tuzlamadır. Tuzlama için esas olarak sardalya ve kolyoz tercih edilmektedir. Bir kat balık, bir kat tuz şeklinde istiflenen balıklar bir süre bekletilmektedir. Bu bekleme süresi içinde balıkların kanı tamamen süzülünce yeniden tuzlanarak, tenekelere doldurulmaktadır. Diğer bir saklama yöntemi çirozdur. Bir tür kurutma tekniği olan çiroz genellikle balıkların yağsız olarak avlandıkları mevsimde yapılmaktadır. Yaygın olarak çirozu yapılan balıkların başında uskumru gelmektedir (Fırat, 2017).

“Antikçağda tuzlama balık hazırlanmasında kullanılan palamut ve uskumru, Karadeniz için ayrıca önem taşımaktaydı ve özellikle Çanakkale ile İstanbul Boğazları bu balıklarıyla ünlüydü” (Bursa, 2007)

Geleneksel Birkaç Tarif:

İskorpit Çorbası

Malzemeler: 1 adet iskorpit

1 adet havuç

1 adet domates

1 çay bardağı un

2 diş sarımsak yarım soğan, yarım limon

3-4 dal maydanoz

3 defne yaprağı

3-4 dal dereotu

1 çay kaşığı karabiber

1 çay kaşığı toz biber

1 çay kaşığı pul biber

2 çay kaşığı tuz

Yarım çay bardağı zeytinyağı

1lt su

Hazırlanışı:

İskorpit temizlenerek, derisi ve kılçıkları alındıktan sonra suya konulur. Sarımsaklar bütün halinde soğan ve limon ikişer parçaya bölünerek, defne yaprağı, maydanoz katılarak 15

dakika süreyle orta ateşte pişirilir. Sürenin sonunda balık süzgeç yardımıyla alınarak, soğumaya bırakılır. Haşlama suyundaki diğer malzemeler süzülerek posaları atılır. Zeytinyağı bir tencereye konular kızdığında rendelenmiş havuç, toz biber, karabiber, dereotu, pul biber ve un eklenerek 3-4 dakika süreyle kavrulur. Daha sonra rendelenmiş domates ile birlikte,1-2 dakika daha pişirilir. Haşlamada kullanılan balık suyundan 2 su bardağı su, malzemelere eklenir. Kaynama başladığında, içine didilmiş balık etleri ve tuz eklenip, birkaç dakika sonra ateşten alınarak servis edilir (Çanakkale İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, Yöresel Yemekler).

Lüfer Pilavı

Malzemeler: 2 adet lüfer
3 su bardağı pirinç
1 adet iri soğan
1 tatlı kaşığı nane
5 adet defneyaprağı
1 tatlı kaşığı karabiber
1 çay kaşığı tuz
2 su bardağı ayçiçeği yağı
Yarım su bardağı ayçiçeği yağı
3 su bardağı su

Hazırlanışı:

Balık – unlamadan- 2 su bardağı ayçiçeği yağında pembeleşene kadar kızartıldıktan sonra, yağdan çıkarılarak bekletilir. Soğan doğranarak, yarım su bardağı ayçiçeği yağı ile pembeleştirildikten sonra, tuz ve su ile kaynamaya bırakılır. Kaynama başladığında yıkanmış pirinçler suya salınır. Su çekilmeye başladığında, pişme kabına bütün haldeki balıklarda eklenir ve pilavın suyu tamamen çekilene kadar, birlikte pişirilir. Pişirilme bittiğinde, pişirme kabının üzerine nane, defneyaprağı ve karabiber konularak servis edilir (Çanakkale İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, Yöresel Yemekler).

Papaz Yahni

Malzemeler: ½ kg sarpa

20 adet üzüm kuruğu

1 adet soğan

2 adet sivri biber

1 adet domates

1 yemek kaşığı domates salçası

1 yemek kaşığı tuz

1 çay bardağı ayçiçeği yağı

1 su bardağı su

Hazırlanışı:

Soğan ince ince kıyıldıktan sonra, orta ateşte, yağda sararıncaya kadar pişirilir. Salça eklenerek 2 dakika süreyle kavrulur. Sivri biber doğranır ve 1 dakika daha pişirildikten sonra doğranmış domates de eklenerek 5 dakika daha pişirilir. Sürenin bitiminde 1 su bardağı su eklenerek kaynamaya bırakılır. Bu arada sarpaların içleri temizlenerek, başları ile birlikte –bütün halinde-tencereye konulur. 5 dakika da bu halde pişirilen malzemelere 1 su bardağı ılık su eklenir. 30 dakika süre ile pişirilir. Bu süre zarfında yahniye üzüm kurukları ve tuz da eklenir.

Balık su kıyısı olan yerlerde bir yaşam tarzı, kültür ve en önemlisi bir besin kaynağıdır. İnsanların yaşayış biçimlerine yansıdığı gibi topraklarından üretilen seramiklerine de yansımış ve genel kap kacak ihtiyaçlarını da buradan beslenerek karşılamışlardır. Balık bu kültürün önemli bir parçasıdır. Balık bu kültürde Truva' dan , günümüz Çanakkale' sine kadar coğrafi konumundan dolayı yapılan sanat eserlerinde çeşitli balık figürleri, deniz dalgaları ve kalyonlarıyla birlikte kullanılmıştır. Balık motifi insanlık tarihi boyunca farklı şekillerde yapılmış olsa da hepsinin anlamı bolluk, bereket ve verimlilik (Dilay, 2011).

İKİNCİ BÖLÜM

SERAMİK ESERLERDE GÖRÜLEN TARİHSEL VE ÇAĞDAŞ BALIK FİGÜRÜ YORUMLARI

Anadolu Türk Devri Seramikleri; dönemselsel olarak, Selçuklu Dönemi, Beylikler Dönemi, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Döneminin başlangıcından günümüze kadar olan süreçleri kapsamaktadır. Her dönemin seramik eserleri belirli karakteristik özellikleri ile ayırd edilebilmektedir. Geleneksel Çanakkale Seramikleri Osmanlı Dönemi Seramikleri arasında İznik ve Kütahya'dan sonra üçüncü bir üretim merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir deniz şehri olan Çanakkale'de saptanan balık figürlü tabak örneği az olmasına rağmen, İznik ve Kütahya'da daha fazla balık figürlü kapların mevcut olduğu bilinmektedir. Tarih öncesi dönemlerden günümüze tüm toplumların seramiklerinde, balık sembolik bir değer olarak şekillenmiştir.

Çağdaş sanatta balık figürü, imgesel, mecazi, gerçekçi bir tarzda değişen ifade amaçlarıyla verilmiştir.

2.1. Selçuklu ve Beylikler Dönemi Seramik Sanatında Balık Figürü

İran'dan Anadolu'ya uzanan Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun, daha çok İran bölgesinde gelişen seramik sanatı, İslam dünyasına yüzyıllar boyu yeni bir soluk kazandırmıştır (Öney, 2016). Selçukluların İslamiyet'i kabul etmiş olmalarına rağmen seramiklerini bezeyen figürlerde Orta Asya step kültüründen ve şaman inançlarından izler görüldüğü, balık figürlerinin genellikle bir burç simgesi olarak kullanıldığı, yumurtalarının çokluğundan dolayı bolluk ve bereketi de simgelemiş oldukları belirtilmektedir (Ölçer, 2018).

Selçuklu Dönemi seramiklerinde tek ve çift olarak resmedilen balık figürü av hayvanı olarak görülebilir. Özellikle göl ve nehir kıyılarında yaşayan Türk topluluklarında böyle görülür. Evlilikte de mutluluk ve üremenin simgesidir. Türk kozmolojisinde balık, gök gürültüsü unsurunun hayvan biçimli timsalidir (Karacalar, 2014).

Balıkla ilgili en orijinal örnekler Anadolu Selçuklu Devleti'nin yazlık sarayı olan Kubad Abad Sarayı'nda yer alan sirenin iki yanında duran simetrik balık figürleridir. Krem rengi zemin üzerinde siyah yarım ayırma rumilerden oluşan bir arabesk fonda kobalt mavisi ve mangan moru renginde boyanan siren ve balıklar yerleştirilmiştir.

Şekil 6. Sekiz Köşeli Yıldız Çini, İki Yanında Balık Bulunan Siren Figürü. Sır altı tekniği, Kubad Abad Büyük Sarayı, Kaynak: Konya Karatay Müzesi, Foto: R.Arık, (14/12/2021) (Karacalar, 2014, s. 170).

Balık figürleri arasında nar veya haşhaş bitkileri olarak tanımlanan (Çeken, 2007), Kubad Abad Küçük Saray kazılarında ele geçen balık figürlü şeffaf türkuaz sırlı, siyah boyalı sıraltı kâsenin (Şekil 7), iç yüzeyinin tamamıyla süslemelerle kaplı oluşu ve eksik parçalarına rağmen formunun anlaşılabilir olmasıyla ender örnekler arasındadır. Eser günümüzde Konya Karatay Çini Eserler Müzesi'nde sergilenmektedir (Hun, 2021)

Şekil 7. Kubad Abad Küçük Saray, Türkuaz Şeffaf Sırlı, Siyah Dekorlu Balıklı Kase, Foto: R.Arık

Erken Osmanlı Seramik merkezlerinden biri de Hasankeyf'tir. Kırmızı çamur üzerine *Milet* işi diye adlandırdığımız ürünler bulunmaktadır. 14 yy da İznik ile çağdaş olarak burada da yerel atölyeler bulunmaktadır (Çeken, 2007). Su kıyısı olan bu yerde de balıklı iş mevcuttur.

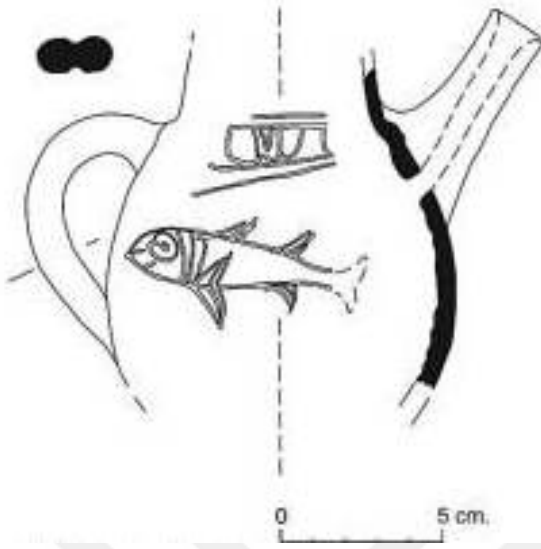

Şekil 8. Sigrafitto Balık Dekorlu Seramik Parçası, Hasankeyf, Batman, Foto: M.Çeken, (Çeken, 2007)

Selçuklu süslemesinde balık figürünün duvar çinilerinde örnekleri bilinmektedir. Beylikler dönemi sanatında figüratif anlatım, el sanatı ürünlerinde ve seramik eşyada varlığını sürdürmüştür. Ayasuluk Aziz Yuhanna Kilisesi Atriumu 1984 kazılarında bulunmuş, monokrom sigraffito tekniğindeki, 15. Yüzyıla ait yeşil sırlı ibrik parçası, tüm Ortadoğu'da üretkenliği simgeleyen balık figürüyle süslüdür (Yılmaz, 2017) (Şekil 9,10).

Şekil 9. Aziz Yuhanna Kilisesi Atrium alt yapısı kazısı (1984), monokrom sgraffito tekniğinde balık figürlü ibrik parçası, 15. Yüzyıl (Yılmaz, 2017)

Şekil 10. Balık figürlü ibrik parçası (Çizim: Fuat Yılmaz), (Yılmaz, 2017).

2.2. Osmanlı Dönemi Seramik Sanatında Balık Figürü

Osmanlı Dönemi Seramik Sanatı geleneksel kapsamda; İznik Çini ve Seramikleri, Kütahya Çini ve Seramikleri ve Çanakkale Seramikleri olarak sınıflandırılmaktadır. Çanakkale Seramiklerinde görülen iki balıklı tabak ve balık formunda şişe örneği birinci bölümde verilmiş olup, bu bölümün alt başlıklarında İznik Çini ve Seramikleri ve Kütahya Çini ve Seramiklerinde balık figürlü örneklerden söz edilecektir.

2.2.1 İznik Seramikleri

Osmanlı Devletinin ilk başkenti İznik'te çini ve seramik üretimi, Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminden kalma sırlı veya sırsız seramiklerin mirası üzerine kurulmuştur (Bakır, 2007). 14. yüzyıldan itibaren kırmızı çamur üzerine sır altı tekniğinde *Milet* tipi seramiklerle başlayan seramik üretimi, 15.yy sonu ve 16.yy ilk yarısından itibaren beyaz çamur ve sır altı tekniği ile sürdürülmüştür. Milet işi balık figürü dekorlu seramiklerin İznik gölü civarında üretildikleri için çevresel faktörlerden etkilendikleri, ayrıca Selçuklu ve Bizans sanatlarında balık imgesinin kutsal kabul edilmesi nedeniyle kendisinden önceki geleneklere de bağlandıkları (Ölçer, 2018) yorumu

getirilmektedir. Balık figürlü Milet işi seramikler sadece İznik'te yapılmıştır, iki örneği Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır (Dönmez, 2010: 79).

Şekil 11. Balık tasvirli kâse, İznik, 14.-15. yüzyıl. Ağız çapı 30 cm., Bursa Arkeoloji Müzesi (Dönmez, 2010: 86).

Şekil 11'de görülen kırmızı kil ile çarkta şekillendirilmiş kase, sır altı tekniği ile bezenmiştir, Milet işi grubundandır. Bezemesinde, merkezde büyük bir balık figürü ve etrafında serbest yaprak biçimleri vardır (Dönmez, 2010: 84).

Şekil 12. İznik üretimi mavi-beyaz tabak, 14.-15. yüzyıl, ağız çapı 23 cm., Bursa Arkeoloji Müzesi (Dönmez, 2010: 95).

Şekil 12’de kırmızı kil ile çarkta şekillendirilmiş tabağın bezemeleri sır altı tekniğiyle verilmiştir ve tabak Milet işi grubundandır. Beyaz astar üzerine lacivert dekorludur, şeffaf sırlıdır. Tabağın merkezine kuyruğu başına doğru kıvrık bir balık motifi yerleştirilmiştir. Balık figürünü çevreleyen “v” benzeri biçimlerden oluşturulmuş bordür vardır. Bordürün dışında ve ağız kenarında ikişer tane ince, düz bordür vardır. Bu bordürün arasında stilize edilmiş bitkisel motif yer alır. Formun dış yüzeyi yarıya kadar astarlıdır. Enine bir bordür ve bu bordürü ayaktan ağza doğru kesen dik çizgiler yapılmıştır (Dönmez, 2010: 93)

İznik seramiklerinde görülen balık figürleri Genellikle buldukları kompozisyonlara bağlı olarak gövdeleri pullu şekilde, doğal ortamlarda, su içinde yüzer şekilde, boşlukta, bitkisel düzenlemeler içinde ya da dalga motifleri arasında resmedilmişlerdir (Ölçer, 2018).Bunu İznik üretimi olan İngiltere’de De Morgan koleksiyonda ki kâsede görmek mümkündür (Şekil 13). Kâsenin içinde yaprak desenleri dışında balık, karanfil motifleri de yer almaktadır (Başkırkan, 2021).

Şekil 13. Sır altı dekorlu, Ç:37,5 cm, Y:26,5 cm, 1872-1907,İznik, (24/12/2021)

2.2.2. Kütahya Seramikleri

İznik'in ardından Osmanlı'nın en önemli seramik merkezlerinden biri olan Kütahya 14. yüzyılda başlayarak İznik ile paralel ürünler ortaya koymuştur. 17. ve 18. yüzyıllarda bilinen en zarif ve kaliteli ürünlerini vermiştir (Başkırkan, 2021). İznik çinilerinden esinlenilmiş olmasına rağmen, kendine özgü renkleri (sarı ve yeşil) ile ayrılmaktadır. Ege şehri olan Kütahya'nın denize kıyısı olmamasına rağmen, İznik gibi baraj ve göllerinden dolayı balık figürü kullanımına bir yönelim olduğu görülmektedir.

Şekil 14a-b . Sırçalı bünyeli sır altı balık figürlü çanaklar, Kütahya

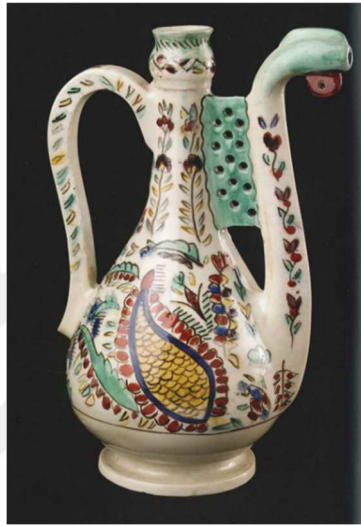

Şekil 14 b. Üstten görünüş (Bal, 2017)

Kütahya örneklerinden Şekil 14 a'da görülen çanağın merkezinde çiçek etrafında düzenlenmiş stilize edilmiş madalyonlar, dış yüzeyinde iki şerit arasında balık figürleri yer alır. Çanak 8,2 cm yüksekliğinde, balık pulu motifli ilmek kulpludur. Şekil 14b'de Gulbenkian Müzesi koleksiyonunda yer alan 18.yüzyıl tarihli çanağın iç kısmında etrafı balıklarla çevrili altı köşeli yıldız şeklinde bir rozet bulunur. Erken Hıristiyan kilisesinin sembolü olarak bilinir (Başkırkan, 2021).

Şekil 15.

Şekil 16.

Şekil 15. Kütahya Şişe, 18. Yüzyıl, John Ralph Auckland Brocklebank koleksiyonu, Oxford (Bal, 2017).

Şekil 16. Kütahya İbrik, 18. Yüzyıl'ın ikinci yarısı, h. 23,8 cm. (Bilgi, 2006).

Şekil 15'de yer alan 16,5 cm yüksekliğinde şişe yüzeyine, sır altı sarı, firuze, yeşil, mangan moru, kobalt mavi, kırmızı, siyah renklerde dekor uygulanmıştır. Şişe yüzeyinde erkek figürleri, kadın figürü, köpek ve balık figürü, stilize bitkisel motifleri bulunur. Kısa boyunlu geniş ağızlı şişenin yüzey üzerinde yerleştirilen bir kadın figür önünde köpek ve üç erkek figürü ile resmedilmiştir. Erkek figürlerinden iki tanesinin elinde saz ile diğerinin de elinde balık kılçığı ve belinde şişe ile resmedilmiştir (Bal, 2017).

Şekil 16'da yer alan İbrik, Balık motifinin bezemelere sıklıkla yansıyan ve İznik bezeme repertuarı ile ortaklık gösteren balık pulu bezeme unsurunu gösteren bir örnektir (Bilgi, 2006).

2.3. Çağdaş Seramik Sanatının Eserlerinde Balık Figürü

Seramik sanatının, sanat olarak varlık kazanma süreci 19. yüzyıl sonları, 20. yüzyıl başlarında birine eklenen veya tamlayan bir dizi etki ile başlamıştır. Sanat ve El Sanatları Hareketi ve Bauhaus Okulunun kuruluş amaçları ve bu amaçlar doğrultusunda çalışmaları, ressamların sanatı yaşam içerisinde yaygınlaştırma istemleri ile çömlekçilerle işbirliği içinde ürettikleri seramiklerin yüzeylerini tuval gibi ve kendi üslupları ile değerlendirmeleri, Bernard Leach'in çömlekçi-sanatçı profili yaratan öğretisi, seramik sanatının sanat olma süreci için sözü edilen belli başlı tarihsel değerlerdir.

Balık ile insanlığın üretime geçtiği ve ürettiklerine yaşamsal verileri aktardığı tarih öncesi dönemlerden itibaren tanışık olduğu günümüze kalan eserlerden anlaşılmaktadır. Sanatsal kavrayışa konu olan balık bu bölümün içerisinde yer alan, her biri teknik, yorumlayış ve üslup olarak farklılıkları gösteren örneklerden oluşmaktadır. Seramik sanatı kapsamında balık figürü ile eserlerini tanıyacağımız sanatçılar; sırasıyla, Bernard Leach, Pablo Picasso, Füreyya Koral, Bedri Rahmi Eyüboğlu, İlgi Adalan, Semih Kaplan, Hasan Başkırkan, Frank Boyden ve Tom Coleman, Yu Cheng Chung, Cheryl Tall, Lu Bin, Muhammet Aliyev'dir. Balık figürünün seramik alanında eser veren sanatçılar tarafından eserlerine en az bir kez konu olduğunu düşünmek mümkündür.

2.3.1. Bernard Leach (1887-1979)

Yaygın olarak İngiliz stüdyo çömlekçiliğinin babası olarak kabul edilen (Whiting), Leach, Hong Kong'da doğdu ve ilk yıllarını Japonya'da geçirdi. On yaşında, İngiltere'ye gönderildi. Sanat okumak, daha heyecan verici bir yaşama giden bir yol sundu ve önce Slade Sanat Okulu'nda, ardından Frank Brangwyn'in altında gravür yapmayı öğrendiği Londra Sanat Okulu'nda. Leach, 1909'da Japonya'ya döndü, niyeti, Batı'nın gravür sanatını Doğu'ya tanıtmaktı, ancak, ülkenin yerel kültürüyle büyüledi. 1911'de, Leach ilk kez çömlek yapımını deneyimledi. Kenzan VI'dan çarkta şekillendirme ve dekorasyonu öğrendi (Smith, 2020).

Şekil17. Bernard Leach, 1963. Kaynak: (Smith, 18, 07, 2020).

Güzel sanatlar geçmişinden çömlekçiliğe geçen Bernard Leach, 20. yüzyıl zanaatının amacını dünya çapında ilerletmek için çömlekleri, yazıları ve öğretileriyle seramik sanatının gelişmesinde öncü ve önemli bir rol oynamıştır. 1920'de Shoji Hamada'nın yardımıyla St Ives'de kurduğu çömlek atölyesi, sonraki altmış yıl boyunca pek çok öğrencisinin yetiştiği bir yer olmuştur Leach'in ressam olarak yeteneği, Çin, Japonya ve Kore'den ve erken İngiliz çanak çömleklerinden gelen etkilerin bir sentezi olarak seramiklerinin dekorasyonlarında belirginleşmiştir (Oxfordceramics.com, 2022).

Şekil 18. Bernard, Leach. Balıklı Tabak, 26,5 cm, (Oxfordceramics.com, 2022)

Yirminci yüzyılın ilk on yıllarında modernist hareketin bir parçası olarak geniş çapta kabul gören Bernard Leach'in seramikleri, hareketin kendisi giderek daha fazla incelemeye tabi olduğu için sürekli olarak yeniden değerlendirilmektedir.

Tate Modern'in 2005 yılında düzenlediği tamamı Leach tarafından veya onun yakın gözetimi altında yapılmış otuz kadar özenle seçilmiş bir seramik grubunu bir araya getiren Come to the Edge sergisinde yer alan, "sıçrayan somon" vazosu, form ve dekorasyonun başarıyla bütünleştiği, üç boyutlu bir formun heykelsi farkındalığını gösteren bir örneğidir (Tate, 2005). Belirli aralıklarla tekrarlandığı görülen kendisine has ve en sevdiği sıçrayan balık veya hayat ağacı motifleri ile dekorlu aynı zamanda fırça dekoru ile yetkin ifadenin örnekleridir.

Şekil 19.

Şekil 19. Bernard, Leach, Balıklı Vazo, 1973-1974, (Tate, 1973)

Şekil 20.

Şekil 20. Bernard, Leach, "Sıçrayan balık" tasarımlı vazo, 1960'ların sonu. (Smith, 2020)

2.3.2. Pablo Picasso (1881-1973)

Şekil 21. Pablo Picasso atölyesinde: tabak üzerine balık figürü çalışırken.

Pablo Picasso sanatsal kariyerinin son döneminde, seramik üretmeye başlamıştır. Güney Fransa'daki Vallauris'teki Madoura Çömlekçilik atölyesine yaptığı ilham verici bir ziyaretten sonra Picasso, çanak çömlek ve seramik hakkında öğrenebileceği her şeyi öğrendi (2017). Picasso, seramik çalışmalarına 1946 yılı itibariyle başlamış ve çeşitli seramik formlar ve bu formların üzerine uyguladığı dekorları 1973'te ölümüne dek sürdürmüştür (İnan, 2018).

Picasso, sadece seramik sırları ve dekoratif tekniklerle deneyler yapmakla kalmadı, aynı zamanda tasarımını daha da iletmek için seramiğin şeklini kullanmada öncü oldu. Bunun inanılmaz bir örneğini *Balık Konusu* (Fish Subject (Sujet Poisson, 1954) isimli seramiğini bir balık benzeri oluşturmak üzere şekillendirmiştir. Siyah ve beyaz astarlarla bezeli kırmızı toprak kilden sürahi, bize tamamen farklı ve yeni bir şey gösterirken, Picasso'nun hayran olduğu pratik çömlek unsurunu da korumaktadır. Doğal dünyadan ve antik Yunan kırmızı ve siyah figürlü çanak çömleklerinden etkilenmiş, hayvanlar, özellikle kuşlar ve balıklar Picasso için ilham kaynağı olmuşlardır (2017). Anlatmak istenilen duyguyu birkaç fırça darbesi ve kontrastlıklarla vermesi izleyiciyi etkilemektedir (İnan, 2018).

Şekil 22. Pablo Picasso, Balık, (Fish Subject (Sujet poisson), 1954, (masterworksfineart.com, Picasso and Fish Motif in his Ceramics)

Picasso'nun balıktan esinlendiği seramik çalışmalarının bir başka örneği de *Profildeki Balık* (Fish in Profil, 1955) isimli çanaktır. Yalın çanak içerisinde profilden bir balığın çizgisel tasviri yer alır. Tablolarından farklı olarak, kâselerin, vazoların ve sürahilerin kullanım işlevleriyle kitlelere hitap etme potansiyeli taşıyor ve balık aynı zamanda sınıf sınırlarını aşan, dünyanın her yerindeki birçok kültürün mutfağının temelini oluşturan bir unsur olarak eserlerinde yer alıyordu (2020).

Şekil 23.Pablo Picasso, Fish in Profil, 1955, (masterworksfineart.com, Picasso and Fish Motif in his Ceramics)

Sanatçı Georges Bloch; *Picasso'nun seramiğe yaklaşımında, malzeme ve teknik ilginç ve yeni olduğu kadar çanak, çömlekler yaşamı ifade eden kompozisyonların taşıyıcıları olarak hizmet ediyor* demiştir. Genellikle eski sanat eserlerinden ilham alan Picasso'nun, Picasso ve Madoura imzalı, alt ve üstte yer alan bir çift el arasında görülen balık, sığ çanağın merkezine sanki yakalanmış ve kâseye yerleştirilmiş gibi bir izlenim yaratmaktadır. Yüksek zıtlık taşıyan renklerin seçimi kompozisyonu daha da etkinleştirmektedir (modernartcollecting.blogspot.com, 2018).

Şekil 24. Picasso, “Elde Balık” (Kase), 1953; Kısmen sırlı, 28 cm, (modernartcollecting.blogspot.com, 2018)

2.3.3. Füreya Koral (1910-1997)

Türkiye'nin ilk kadın seramikçisi ve Çağdaş Türk seramiğın öncüsü olan Füreya Koral'ın yapıtlarının en büyük özelliğı seramiğın ana malzemesi kili, özgün yorumunu iletmede bir araç olarak kullanmasıdır (İnan, 2018).

Aşağıdaki alıntı (12.06.2018, Sanat ile hayatına yön veren isim: Füreya Koral - Esquire); Füreya Koral'ın, etkisinin, seramik sanatında öncü olmasının, sanatsal ve kültürel değışimin yanı sıra, sosyolojik bir değışimin öncüleri olduklarını kanıtlayan önemli bir değıerlendirme sunmaktadır.

Yazar Ahmet Hamdi Tanpınar 1958 yılında onun için şunları yazmıştı: *Daha ilk tecrübelerinden itibaren seramiği başka iklimlere taşımaya çalıştı. Bu sayede seramik eserlere ilk işaretimizde piştikleri ateşin karşısında hizmetimize koşan uysal cariyeler olmaktan kurtuldu. Bu ateş kızları şimdi büyük resmin ve heykelin gururuyla bize geliyorlar. Tabak gibi, fincan gibi hususi bir iş görenler bile bizimle bir sevgili nazıyla, edasıyla konuşuyorlar* (Türe, 1997).

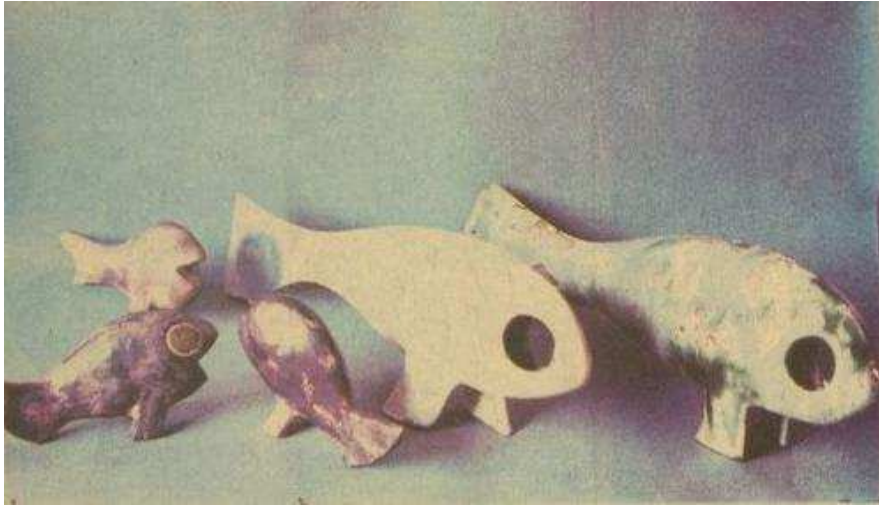
Şekil 25. 18 Kasım 2017 Cumartesi 15:28, (Füreyâ Koral'ın En Kapsamlı Retrospektif Sergisi Açıldı - Haberler

1980'li yıllarda Evler serisinin yanı sıra tabiatta yer alan kuş ve balık soyutlamaları da Koral'ın eserlerinde sıkça görülmeye başlamıştır. Füreyâ'nın bir sonraki evresinde ise karşımıza tabak, fincan, vazo gibi günlük kullanıma yönelik daha küçük ebatlar da seramik çalışmaları çıkmaktadır. Füreyâ bu çalışmalarında da yine seramiğin estetik olgusunun çok ötesine giderek sanatını herkesin evine taşımıştır (2019).

Füreyya Koral'ın Moda'daki Cumalı Sanat Galerisi'nde sergilenen eserleri için sanatçının kendisiyle yaptığı röportajı yayınlayan Zeynep Oral :

“...Ya bu balıklar nerden çıktı dersiniz ? Tabakta yan yatmış, balıkçılardaki gibi, gözünden çengele asılmış, ağdan fırlamış, havada uçmak üzere; kansam mı kanmasam mı, yemi kapsam mı kapmasam mı diye düşüncelisi, şaşkınlı, tek başına salınanı, bir araya gelmiş dedikodu yaparmışçasına konuşanı, kanatlısı, kanatsızsı, pullusu pulsuzu, incesi şişmanı, Anadolu keçelerindeki gibi stilize olanı, güleni ağlayanı, patlak gözlüsü ya da alabildiğine kibirlisi, kaçan balıklar gibi büyük olanı ya da değmez diye suya geri atılanlar gibi miniminisi, yani her çeşidi, her türlü. Sanatçının deyimiyle "insancıl balıklar", sergideki bazı eserlerine konu olmuş. Şöyle ya da böyle, tümü de "sudan çıkmış balıklar". Hangi dürtü zorlamış sanatçıyı kilden balık yoğurmaya? Bilinmez. Belki de "Alyoşa'nın (Aliye Berger'in) yokluğundan sonra gelen, o sudan çıkmış balık gibilik duygusu...Evet bütün bunlar, toprakla yoğrulmuş bir sanat yaşamının ezgileri. Bugün Cumalı Galerisi'nde izlediğimiz sergisi ise yine bir başka geçiş noktası (Oral).

Röportaja konu sergiye ait balık yorumlarına Oral, hangi dürtü ile yapıldığı bilinmez demektedir, ancak, Sanatçının figüratif heykellerindeki boşluk imgesinin şekilsel üslup olarak balık figürlü düzenlemelerine ve tabaklarına taşındığı görülebilmektedir. Bu anlamda sanatçının balık figürüne sadece dekoratif bir unsur olarak yaklaşmadığı düşünülebilir.

Şekil 26.“Balıklar... Kanatlısı kanatsızsı, pullusu pulsuzu. ...” ,
(Fotoğraflar: Şemsi Güner)

a

b

c

Şekil 27 a,b,c . Bu balıklar nerden çıktı dersiniz ? Düşüncelisi, şaşkınlı. ...,(Fotoğraflar: Şemsi Güner)

Şekil 28. Füreya Koral, Balık, Çağdaş Seramiğin Duayeni Füreya Koral - Brandlife (brandlifemag.com)

Füreyâ Koral'ın, Kale Grubu tarafından hayata geçirilen retrospektif sergisi (2017) kapsamında yer alan balıklı tabaklarından bir diğerk örnek, diğerk balıklı tabaklarından farklı olarak siyah ve beyaz karşıtlığı ile çalışılmıştır (Turizm Günlüğü, 18 Kasım 2017). Artam Antik Müzayede listesinde görülen tabak ise, diğerk balıklarından üslup açısından panolarındaki geleneksel renk ve bezemelere daha yakın görünmektedir.

Şekil 29. Füreyâ Koral, “Balık”, Füreyâ Koral (1910-1997) Turizm Günlüğü, 18 Kasım 2017).

Şekil 30. Füreya Koral, "Balık", Artam Antik A.Ş Müzayede

2.3.4. Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975)

Çağdaş Türk Sanatında; Bedri Rahmi Eyüboğlu; Şekilleri ile olduğu kadar, edebiyatçı, şair, seramikçi, akademisyen, yönetmen ve heykeltıraş kimlikleriyle tanınmaktadır. Seramiklerinin en güzel örneklerini Sadi Diren ile yaptığı çalışmalarda orta çıkarmıştır (İnan, 2018).

Eserlerine Anadolu halk kültürünün etkilerini taşıyan Bedri Rahmi Eyüboğlu, şair diliyle: *Üç küheylan çeker arabamızı biri çizgi, biri leke, biri renk. Bir de tayımız var minicik. Adını benek koyduk şimdilik.* ifadesini, eserlerindeki üslup niteliklerine atıfla yazmış olmalıdır. Sözü edilen; çizgi-leke- renk ve eklenen puantiye seramiklerinde de kullandığı ortak bir dildir, 1974-1975 yıllarında ürettiği seramik tabaklarında görülen *Melengiç* adlı her birinin bir bereket metaforu olarak yer aldığı düşünülen kadın figürleri, narlar, karpuzlar ve balıklarla iç içe geçmiş bir betimleme ile verilmişlerdir (Yemenicioğlu, 2019). *Melengiç* figürü her bir tabakta değişen çeşitlemelerle görülmekle birlikte merkezi konuda yer alan kadın figürü, başları aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya bakışlımlı birbirini kesen balık çizimleri ile oluşmuştur.

Şekil 31. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bordürleri nar motifli “Melengeç” tabak, 1975, (Yemenicioğlu, 2019).

Bedri Rahmi'nin seramik eserleri sağlığında sergilenememiş, ölümünden sonra; Eyüboğlu ailesinin internet sitesinde, Eczacıbaşı Sanal Müzesi'nde, Cer Modern Retrospektif Sergisi gibi etkinliklerde yer almışlardır (Yemenicioğlu, 2019).

Şekil 32. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bordürleri mimari silüetlerle oluşturulmuş “Melengeç” tabak, 1974, Kaynak: Bedri Rahmi Eyüboğlu (rahmieyuboglu.com)

Şekil 33. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bordürleri aralıklı tekrar eden balık figürleri ile oluşturulmuş “Melengeç” Tabak, 1974-75, (rahmieyuboglu.com).

2.3.5. İlgi Adalan (1936-)

Türk seramik sanatının çok önemli isimlerinden birisi İlgi Adalan’dır. Çalışmalarında, renk ögesi, üslubunun belirgin özelliği olarak ön plandadır. Siyah ve beyaz zıtlıklar, altın yıldızlarla örölü, güçlü bir desen anlayışı ile yorumladığı seramiklerinde “...biçim-renk-teknik ilişkisi, rölyeflerin renk ile vurgulanması ve titiz bir çalışma ile endüstriyel bir etkinin görülmesine neden olur” (İnan, 2018).

Çalışmalarının üslup nitelemesine, form, plastiklik, sertlik, hacim ve ışık öğeleri ile akıllarda kalıcılığı eklenebilir. Bu eklemelerin kaynağı siyah beyaz formları olmakla birlikte, birbirlerinden farklı bir üslup gibi görünen balıklı tabakları için de tüm üslupsal değerleri egemen unsurları değişmenin dışında birlik gösterirler.

Şekil eğitimiyle yetişmiş bir seramik sanatçısı olarak İlgi Adalan'ın seramiğe özgün bir dil eklediği, klasik kalıpların ötesinde onu tamamen sanatsal bir ifade aracı olarak kullanmış olduğu, gerçeği eserlerinde belirlenebilmekte ve bellekte kalıcı yer etmektedir (İnan, 2018).

Balık figürü görülen tabakları ile siyah beyaz formları arasında belirgin bir ayrılık vardır. Bu sadece görsel niteliklerdeki renklerin etkilerine bağlanamaz, tarihsel ve geleneksel açıdan sezgisel bir ayırım söz konusudur. Balık figürlerindeki renkler, hareketler doğal bir yolla “İznik” çağrışımı yapmakta, siyah beyaz formlarında daha çok seramik malzemenin kullanımından kaynaklanan bir gelenekselliği düşündürmektedir. Her ikisi de tarihseldir, ancak balıklar daha belirgin bir tarihin izlerini yansıtırlar.

Şekil 34. İlgi Adalan, Sıraltı seramik tabak, (tuzunartgallery.com, 2021).

Şekil 35. İlgi Adalan, Sıraltı , seramik tabak , İlgi Adalan 23119 | Sanat Mezat

Balıklarında hareket doku, renk, şekil benzerlikleri ve kontrastlıkları ile coşkuludur. Anlama katkı sunan balıkların insansı ifadelerinin nedeni kompozisyon alanına nida, ayraç, ünlem gibi yerleştirilmiş gibi görünen ying yang sembolüdedir. İlk etapta tüm canlılığı içinde dekoratif görünüş olarak algılanabilen balıkların bir yolla bizi yaşamın olgularına taşıyıverdiğini duyumsarız.

Şekil 36. Balık Formlu Sırlı Tabak, Kaynak: <https://www.altasanat.com/ilgi-adalan-s>

Şekil 37. Siyah-Beyaz Soyut Balık Formu Heykel, Kaynak:
<https://www.altasanat.com/ilgi-adalan-s>

2.3.6. Semih Kaplan (1976-)

Fırça tekniğinin, duyguları aktarmada en etkili araçlardan biri olduğunu belirten Semih Kaplan (Kaplan, 2017), duvar panoları, duvar tabakları ve üç boyutlu seramik formlarının üzerine sır altı dekor tekniklerini uygulamakta, çalışmalarının tekniğinin, serbest boyama tekniğinde olduğu gibi boya ve fırça ile yüzey üzerine doğrudan çalışıldığını açıklamaktadır (İnan, 2018).

“Semih Kaplan ve Farklı Tekniklerin Ortak İzdüşümü” başlıklı sergi katalogu yazısında Kaya Özsezgin; “Denizaltı dünyasının egemen motifi balık imgesi, onun çini tabaklardan suluboya ve akrilik Şekillerine yayılan bir tutku imgesi olmuştur, bu temaya yönelik çalışmalarının tümünde balık imgesini, yer yer soyutlama yöntemiyle yer yer de fantastik gerçekçilik doğrultusunda biçimlendirmiş olmakla, sanat nesnesine dönüştürdüğü tematik versiyonlar üretmekte, böylece çeşitlemenin mantığı çerçevesinde seçilen teknikle uyumlu bir dizi kompozisyon gerçekleştirmektedir. Birinden ötekine, kompozisyonları bütünleştiren ana etken, balık imgesinin, türü ya da cinsi ne olursa olsun, sanatçısının elinde tükenmez bir esin kaynağı olduğu gerçeğine yapmış olduğu vurgudur (Özsezgin, 2015).

Sanatçının balık ile olan diyalogunun içselleştirilmiş bir olgu olarak varlığının yorumlanmasına “balık adamın hayalleri” başlıklı sergisinin tanıtım yazısında karşılaşılmaktadır: “Yirmi birinci yüzyıl insanı, onu doğadan uzaklaştıran zorunlu yaşam modelinin yarattığı olumsuz sonuçları farklı boyutlarıyla yaşıyor.' Doğa ile bütünleşme' görüntüleri yaşamın hızına koşut, belleğimizden giderek silinen bir düş gibi kayboluyor. Semih Kaplan doğaya ve denize ait görünümünün bellekteki çakışmalarıyla kurduğu ilişki, bir tür içe dönüşle güçlenerek yeniden görülmelerini sağlıyor (Galerisi, 2015).

Şekil 38. Semih Kaplan Çini Duvar Tabakı, 2008

Şekil 39. Semih Kaplan, Çini Duvar Tabacağı, 2015.

Şekil 40. Semih Kaplan, Çini duvar tabağı, 2018,

Kaynak: <https://www.galerisoyut.com.tr/>, (25/ 12/ 2021)

Şekil 41. Semih Kaplan, “Okeanos” , 2018, Kaynak: <https://www.galerisoyut.com.tr/>, (25/ 12/2021).

2.3.7. Hasan Başkırkan (1975-)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde Öğretim üyesi olarak görev yapan seramik sanatçısı Hasan Başkırkan’ın, seramik malzemelerin pişirim yöntemlerine bağlı gösterdiği özgün estetik değerlerin elde edilmesi konusunda lisansüstü eğitimleri sürecinde süreklilik gösteren araştırmaları ve çalışmaları olduğu bilinmektedir. *Sagar Pişirim Tekniği* ve *Dumanlı Pişirim Teknikleri* tezleriyle ulaştığı sonuçlar, özgün eserlerinde görülmektedir. *Xenoglossophobia* isimli Galeri Selvin’de, açtığı kişisel sergisinin (15–30 Eylül 2017) metninde, *Xenoglossophobia* kelimesinin anlamının yabancı dil korkusu demek olduğu belirtilmekte ve sanatçı ve sergi hakkında: “sanatçı tarafından oluşturulmuş kufi yazı biçiminde, olumlu ve olumsuz anlamlara sahip İngilizce kelimelerden oluşan ve seramik malzemenin kullanıldığı sergi, bu duruma uzun yıllar maruz kalmış ve bunu bir fobiye dönüştürmüş olan birinin bir çığılığı olarak Xenoglossophobia isminde vücut buluyor ve somut nesnelere fobinin üstesinden gelinmeye çalışılıyor” (istanbulsanatevi.com, 2017) ifadeleri ile tanıtım yapılmıştır.

Sergilen eserler arasında yer alan *Balık*, bize İngilizceyi değil de, seramiğin estetik dilini öğretmektedir. Hasan Başkırkan'ın bu dili, seramik malzemenin estetik dilini, İngilizceden daha evrensel görsel bir dili ana dili gibi iyi bildiğini eserleriyle göstermektedir. Bu tez kapsamında yer verilen balık çalışmasında bu dili şairane kullanımının örneği verilmektedir.

Şekil 42. Hasan Başkırkan, “Balık”, 2006, Kaynak: (istanbulsanatevi.com, 2017)

2.3.8. Frank Boyden (1942-) ve Tom Coleman (1945-)

Uluslar arası çapta tanınan sanatçı Frank Boyden, hem seramik hem bronz heykelleri ve baskı şekilleriyle tanınmaktadır. Dünyanın sürekli hareketi hissi ve etrafımızdaki yaşamın dokusu, Boyden'in yaşamı ve çalışması için çok önemlidir. Heykelindeki, seramiklerindeki ve kuşların, balıkların ve diğer doğal formların nüshalı çizimlerini içeren şekiller ve formlar, tümü etrafındaki dünyayı yansıtıyor. Oregon da çevre araştırmaları için bir okul kuran Boyden, ilkel Kore tarzı bir fırında veya bir Anagama'da pişirilen seramik çalışmalarıyla tanınmaktadır (Boyden). Boyden'in sanatsal uygulamaları, çevre ve biyolojik bilimlere olan ilgisini yansıtmaktadır. (Gallery, Frank Broden Biography).

Frank Boyden ve Tom Coleman iki seramik sanatçısı, 1983'te bireysel güçlerini bir araya getiren bir ortaklıkla, eserlerin üretimi üzerinde işbirliğine başladılar: Boyden, Coleman tarafından oluşturulan formları süslemek için bir teknik ressam olarak becerisini kullandı. Bu çizimlerinin bir parçaya enerji verdiğini hissediyor ve izleyicilerini eserin etrafında dolaşmaya ve formun ve süslemenin doğal hareketini takip etmeye teşvik etmeyi umuyordu (Vessel). Turban Vessel isimli çalışmaları da bu işbirliğinin örneklerindedir. 1985 ve 2008 yılları arasında bir araya gelerek çalışan sanatçıların çalışmalarında, Coleman tarafından yapılmış porselen veya stoneware kapların, Boyden'in su, balıklar, kuşların ve iskeletlerin sembolik çizimleri ile, Boyden'in doğaya ve ekolojiye olan ilgisinin yansımaları olarak etkileşime girdikleri belirtiliyor (Sanders, 2009).

Şekil 43. (<http://www.redlodgeclaycenter.com/images/photogallery/BCCWorkshopWEB/>).

Şekil 44 . Frank Boyden, Tom Coleman, Türban (Heron), Vazo, 1986, Stoneware

Şekil 45. Boyden, Yanardöner Balık Vazo, 1985, odun ateşinde pişmiştir, sırlı, 53 cm

Kaynak: Frank Boyden | Biography | The Art Spirit Gallery

Şekil 46. Boyden, Somon ve Kör Karga Vazo, 1982 stoneware, 53 cm, (Boyden, The Art spirit Gallery)

Şekil 47. Boyden, “Demokrasi”, 2008, Odun ateşinde porselen, 40x23 cm , Kaynak:
Frank Boyden | Biography | The Art Spirit Gallery

Şekil 48. Boyden ,“İsimsiz” (2 balık 1 balık yiyor, pas renkli elmaslar ve noktalar) 1975.
Raku, 24 x 30 cm, Kaynak: Frank Boyden |Biography | The Art Spirit Gallery

Beverly Sanders; işinin zirvesindeki iki seramik sanatçısı neden işbirliği yapmayı seçsin? Sorusuna; David W. Armstrong'un, "her biri diğerinin bir seramik sanatçısı olarak kendi uzmanlık becerilerini tamamlayan yeteneklere sahip olduğunu kabul ettiğini... bireysel yeteneklerinin ötesinde sanat eseri yaratmak." yanıtını yerleştiriyor ve Daniel Lamberton'un, her şeyi bir araya getiren süreç hakkındaki makalesinde, Boyden-Coleman işbirliğini bir açıklık ve yeni fikirler arayışı olarak gördüğünü: birbirlerinin bilgilerini inşa ederek, test ederek ve kullanarak, insanlar net bir sanat türünü ifade etme ve birlikte söyleyecek yeni bir şey bulma fırsatını kazandı." değerlendirmelerine yer veriyor (Sanders, 2019).

2.3.9. Yu Cheng Chung (1960-)

Yu Cheng Chung, sayısız ödül kazanan ve eserlerinin çoğu müzeler tarafından toplanan Tayvanlı ünlü bir seramik sanatçısıdır. *İnsan*, Yu' nun eserlerinin tekrar eden temasıdır. İnsan ve insanın doğa ile olan ilişkisine odaklanan eserlerinde, insan vücudunu veya yaratıkları gerçekçi bir şekilde tasvir etmek yerine; gerçeküstü anlatımlarla, metaforlar ve semboller kullanır.

Şekil 49 . Yu Cheng Chung, Göç Hikayeleri, 2017. Porselen, 38x122x30 cm, Giant Year Gallery, Kaynak: ASIA CONTEMPORARY ART | Migration Memories 2017

Şekil 50. Yu Cheng Chung, Uzak Issız Kuzey Denizi'nde Balık, 2017, 77x40x28 cm, porselen, Giant Year Gallery, Kaynak: (Asia Contemporary Art, 2017).

2.3.10. Cheryl Tall (1946-)

Cheryl Tall, heykel ve büyük duvar enstalâsyonları ile tanınan Amerikalı sanatçıdır. Eserlerinin birincil malzemesi kildir, konuları insanlar ve çevreleri arasındaki ilişkilere odaklanırken genellikle mimari ve figüratif unsurlar içerir. Arketipsel durumları tasvir etmek için klasik mitolojiden referanslar kullanır, ağaç formları ve hayvan şekilleri ile birleşen olgun tanrıça figürleri, insanın kendi aralarında ve doğa ile uyumlu bir şekilde var olma arzusunu ifade etmektedir. Etkilendiği sanatçılar arasında Robert Arneson, Shephard Fairey, Andy Goldsworthy, Viola Frey, Paul Klee, Giorgio de Chirico, Oskar Kokoschka ve Giselbertus, Judy Moonelis, Christine Federighi, Paul Soldner, Patty Warishina ve Adrian Arleo yer almaktadır (Wikipedia, 2021).

Şekil 51. Cheryl Tall Sanat Atölyesinde, 2018, Fotoğraf:Bruce Tall

M.F.A derecesini 1995 yılında Miami Üniversitesi'nden Seramik ve Güzel Sanatlar bölümünden ve B.A. derecesini Central Florida Üniversitesi'nden Güzel Sanatlar bölümünden alan sanatçı, 30 yıldır kil ile çalışıyor ve benzersiz bölümlene tekniğiyle büyük heykellerini üretiyor. Başlarında evleri olan insanları veya kanatlı hayali hayvanları betimleyen büyük ölçekli seramik heykelleri ile tanındığını belirtiyor (SDVoyager, 2018).

Şekil 52. Cheryl Tall, *Uçan Balık*, 81.3x30.5x45.7 cm, Başında balıkla gösterilen yüzücü

kadın büstü , Kaynak: Flying Fish, Sculpture by Cheryl Tall | Artmajeur

2.3.11. Lu Bin (1961-)

1988 yılında Nanjing Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat ve El Sanatları Bölümünden mezun olan sanatçı aynı üniversitenin Tasarım Okulu'nda profesör olarak çalışmaktadır ve UNESCO, Seramik Sanatları Derneği (IAC) ve Çin Sanatçılar Derneği Seramik Sanatı Komitesi üyesi, Çin Sanat Akademisi'nin özel bir araştırmacısıdır (<http://lubinceramics.com/profileEnglish.html>, 2020).

Md. Anisul Haque, “Çin ve Bangladeş Arasında Çağdaş Seramik Heykellerin Karşılaştırmalı Bir Çalışması” başlıklı makalesinde; Nanjing Sanat Üniversitesi'nde profesör olan Lu Bin'in, Çin'deki çağdaş bir seramik heykel sanatçısı olarak en dikkate değer isimlerinden birisi olduğunu belirtmektedir. Sırsız porselen ile çalışan Lu Bin'in heykelleri antik Çin seramik tarihi ve fosiller ile ilgilidir. Eserleriyle günümüz toplumuna minerallerin önemini gösteren sanatçının eserlerinin özgünlüğünün en önemli farkı benzersiz renk efektidir (<http://lubinceramics.com/profileEnglish.html>, 2020). Haque gibi, Peng'de benzer şekilde, Lu Bin'in eserlerinde geleneksel ve tarihsel etkilerin bulunduğunu örnekleriyle göstermektedir. Tezde Çin'in geleneksel kültüründe yer alan öğelerin sanatçıların eserlerine yansımaları konu alınmakta ve balık kültürünün de Çin'in geleneksel bir kültür öğesi olduğu açıklanmaktadır (2016). Lu Bin'e ait gösterilen eserler, sanatçının web sayfasından sağlanmıştır.

Şekil 53. “Lu Bin, Bereket Balığı I”, 1999. Kırmızı Kil, Redüksiyon Pişirimi 1100° C,

110x40x9 cm, (<http://lubinceramics.com/profileEnglish.html>, 2020).

Şekil 54. Lu Bin, ‘‘Bereket Balığı II’’, 2005. Stoneware, Redüksiyon Pişirimi 1200 °C, 86x48x15 cm, (<http://lubinceramics.com/profileEnglish.html>, 2020)

Şekil 55. Lu Bin, ‘‘Bereket Balığı III’’, 2005. Stoneware, Redüksiyon Pişirimi 1200 °C, 56x30x12 cm,(2020)

2.3.12. Muhammet Aliyev (1952-)

Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi Muhammet Aliyev, Azerbaycan doğumludur. Şekillerinin yanı sıra figüratif seramik eserleri ile bilinmektedir. Aliyev, çizdiği şekillerde balık unsurlarını mutlaka kullandığını ifade ederek, balığın, imzası olduğunu belirtmiş: “Şekillerde yer alan balıklar benim sanatçı kimliğimi anlatıyor. Ben bir balıkçı ailesinde büyüdüm. Kendime yol arkadaşı olarak balığı seçtim. Naif ve soyut şekiller çiziyorum. Sanatçıların kendini anlatan imzaları vardır. Ben de balığı kendime benzettim ve zararsız olduğu için kullanıyorum (sondakika.com, 2017)” demiştir. Aliyev’in sözünü ettiği imza niteliğinde balık unsuru, Galeri Soyut arşivindeki seramik eserlerinin üzerinde görülebildiği gibi, salt balık formunda vazo olarak da görülebilmektedir.

Şekil 56. Muhammet Aliyev, Balık dekorlu seramik formlar, 2014,

Kaynak: (galerisoyut.com.tr, 2014)

Şekil 57. Muhammet Aliyev, Balık Vazo, 2017.16x20x6 cm, (arkofcrafts.com, 2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE BOĞAZI BALIKLARININ GELENEKSEL ÇANAKKALE DEKORLARI TEKNİĞİNDE YORUMLANMALARI

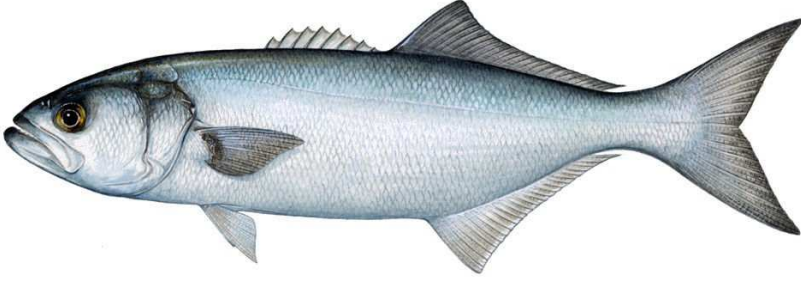
3.1.Çanakkale Boğazı Balıkları ve Etüt Çalışmaları

Çanakkale’de yaygın olan ve besin kültüründe yeri olan balıklardan, lüfer, sardalya, karagöz, uskumru ve barbunya balıkları hakkında bilgiler literatür araştırması ile sağlanmış ve balıkları motif olarak yorumlayabilmek için birebir örnekleri etüt edilmiş, balıkların karakteristik anatomik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.1.1. Lüfer (Pomatomus)

Pelajik, diğer bir deyişle sürekli yer değiştiren bir tür olup Pomatomidae familyasının ülkemiz denizlerindeki tek türüdür. Pomatomus kelimesi, Yunanca bir kelime olup, Poma-atos kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur; savunmak, öne geçmek gibi anlamlar ifade etmektedir. Lüfer balıkları, genellikle dünya kıta sahanlığındaki sıcak ve ılıman sularda yayılım gösterir. Ülkemiz, dünya üzerinde ılıman iklim kuşağında yer aldığından dolayı dört bölge denizimizde de görülür. Ülkemiz deniz sularında lüfer balıkları, bahar döneminde Ege ve Marmara Denizin’den Karadeniz’e göç eder. Sonbaharda tersi yöne doğru göç başlar. İstanbul Boğazından giriş yaparak Marmara Denizine girerler oradan da bazı sürüler Çanakkale Boğazından geçerek Ege’ye ulaşırlar.

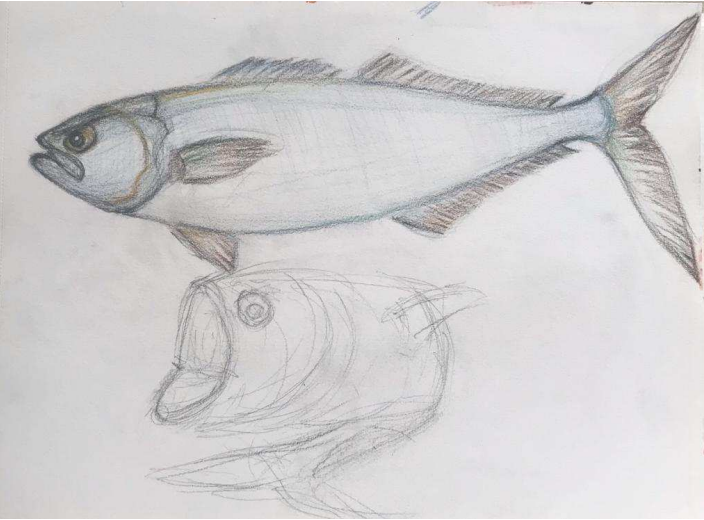
Lüfer balıkları av sezonu olan Eylül ayından başlayarak, Nisan ayına kadar gırgır avcılığı yapan teknelerden, av sezonu dışında da olta balıkçılığı yapan balıkçılardan temin edilir (Bal H. , 2015). Lüfer balığının boylarına göre verilen adları: 0-10 cm Defne yaprağı, 10-20 cm Çinekop,20-25 cm Sarıkanat, 25-35 cm Lüfer, 35-50 cm Kofana, 50 cm ve üzeri Sırtıkaradır (https://baliknet.com/2021/03/16/lufer-baligi/, 2021) .

Şekil 58. Lüfer (Pomatomussaltator), Kaynak: (hayvansitesi.com, 2017)

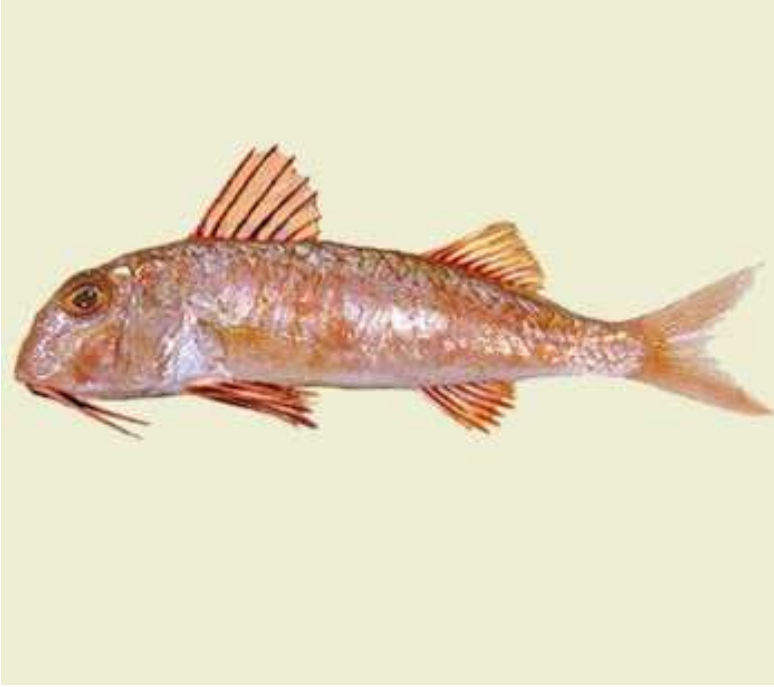
Şekil 59. Lüfer ,(Pomatomus Saltatrix), Çizim: Gizem Güzelyalı, sulu boya tekniği, (26/12/2020)

Şekil 60. Kuru boya tekniği, Çizim: Gizem Güzelyalı, (26/ 12/ 2020)

3.1.2. Barbunya (MullusBarbatusLinnaeus)

Zoocoğrafik köken olarak Atlantik-Akdeniz bir türdür. Tür morfolojik açıdan baş profili diktir. Çene altından çıkan bir çift bıyık vardır. Vücudu sırtta kırmızı ve kahverengi tonlardadır, yanlarda kırmızı lekelere rastlanır,karın kısmı ise beyazdır.Boyları en çok 30 cm olmakla beraber, 10-20 cm boydaki bireyler yaygındır. Ekonomik değeri yüksektir. Mullidae ailesinin üyeleri su sıcaklığının 14°C yükselmesi ile derinlerden kıyılara sürüler halinde göçerler. Mayıs ayından, Temmuz'a kadar sığ sulara yumurtalarını bırakırlar. Erginleri su sıcaklığı 24 °C'yi bulunca, yavrular ise sonbaharda derinlere göçerler. Mullidae ait türler sularımızda en fazla Akdeniz, Ege Denizi'nin Anadolu sahillerinde, Marmara Denizi kıyılarında en az miktarda da Karadeniz'de bulunur. Avcılığı fanyalı ağlar ve trol ağlarıyla yapılır. Ayrıca sepet ve olta ile de yakalanabilir (Doğan, G., Ertan, Ö. O., İzci, L., & Bilgin, Ş., 2017).

Şekil 61. Barbunya, (Mullus Barbatus), Kaynak: BARBUNYA - Balık Çeşitleri ve Pişirme Tarifleri - Et ve Süt Kurumu (esk.gov.tr)

Şekil 62. Barbunya, (Mullus Barbatulus), Çizim: Gizem Güzelyalı, Sulu Boya Tekniği, (27/12/2020).

3.1.3. Sardalya (*Sardina Pilchardus*)

Clupeidae familyasındandır. Ülkemizde Kuzey Ege ‘ de bolca yakalanan sardalyenin en lezzetli mevsimi temmuz-ekim aylarıdır. Sardalye sürüler halinde yaşar ve kıyılar boyunca göç ederler. Ege ve Marmara Denizin’ de yerli olarak bulunurlar ve yaz aylarında kıyılara yaklaşır, kışın ise derin sulara çekilirler (<https://www.esk.gov.tr/tr/10977/SARDALYA>, 2021).

Morfolojik açıdan, yanlardan hafif basık, solungaç kapakları dalgalı görünümündedir. Vücudun yanlarında ve sırta yakın bölgelerinde siyah noktalar bulunur. Gövdesinin üst kısmı yeşilimsi, alt tarafı gümüşü beyazdır. Vücudu hemen dökülebilen pullarla kaplıdır.10-25 cm arasında boyları değişmektedir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Sardalya>, 2021).

Şekil 63. Sardalya , Kaynak: (balikrehberi.org, 2022)

Şekil 64. Sardalya, (*Sardina Pilchardus*), Çizim: Gizem Güzelyalı, Sulu Boya Tekniği, (28/ 12/ 2020).

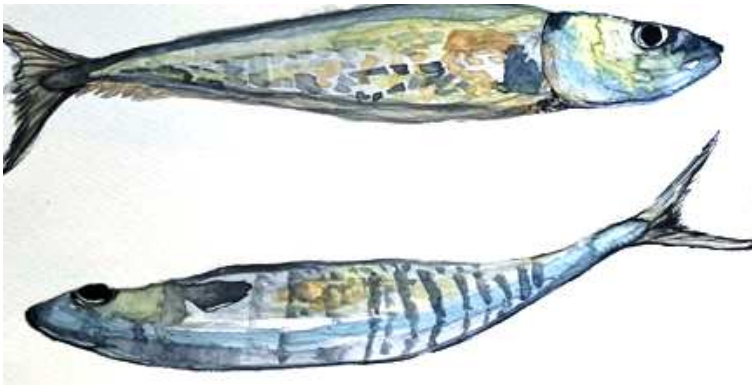

3.1.4. Uskumru (Scomberscombrus)

Uskumrugiller familyasına adını vermiş olan ve bu familyanın örmen balığıdır. Ülkemizde Akdeniz, Ege Denizi, Marmara Denizi ve Karadeniz’de yaşar. Sürüler halinde yaşayan göçmen bir balıktır. Yaz aylarını Karadeniz’de geçiren uskumru eylül ve ekim aylarında Marmara ‘ya iner ve kışı burada geçirip yumurtlar. Mart ile haziran aylarında Karadeniz’e geri göç eder (<https://www.esk.gov.tr>, 2021) Morfolojik açıdan vücut iğ şeklindedir. Sırttan aşağıya doğru koyu yeşilimsi-mavi lekeli bantlar vardır, karın kısmı gümüşü renktedir. Yüzgeçleri yumuşak ışınlı olup, gözleri ufaktır. Kuyruğu ise ortası boş, V harfi şeklindedir (<https://www.esk.gov.tr>, 2021).

Şekil 65. Uskumru Balığı (Scomber scombrus), Kaynak: (hayvansitesi.com, 2017)

Şekil 66. Uskumru (Scomber scombrus) , Çizim: Gizem Güzelyalı, Sulu Boya Tekniği, (29 /12/ 2020).

3.1.5. Karagöz (Diplodusvulgaris)

Sparidae familyasına ait bir çipura türüdür. Ülkemizde, Akdeniz, Ege ve Marmara denizinde bol bulunan tür , amatör ve ticari balıkçılar için ekonomik değeri yüksek (Uzmay A. , 2019). Yazın taşlık ve yosunlu, midyesi bol yerde yaşar. Kışın derin sulara çekilir (<https://www.esk.gov.tr>, 2021). Sürü halinde, bazen diğer benzer türlerle bile küçük gruplar halinde sığılarda yaşarlar (<https://www.esk.gov.tr>, 2021). Morfolojik olarak elips şeklinde, yassı gümüşü pulları olan yerli bir türdür (<https://www.esk.gov.tr>, 2021) Kuyruk sapı üzerinde geniş bir siyah bant bulunur. Sırt yüzgecinden yan yüzgeçlere kadar bant devam eder. Boyu 40 cm 'ye kadar ulaşabilir (Uzmay A. , 2019). Vücut boyunca sırtta altın rengi çizgileri vardır (<https://en.wikipedia.org>, 2021).

Şekil 67. Karagöz Balığı (Diplodus vulgaris). Kaynak: (<http://www.atlasdergisi.com>)

Şekil 68. Karagöz (*Diplodus vulgaris*), Çizim: Gizem Güzelyalı, Sulu Boya Tekniği, (30/12/2020).

3.2. Motif Geliştirme

Eskizlerden motif geliştirmeye giderken Geleneksel Çanakkale Seramiklerindeki tabak dekorları çalışılıp daha sonra motifler, geleneksel uygulamaya bağlı kalarak uygulanmıştır. Motifler üzerine pratikler, Çan Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü'nde öğretim görevlisi olan Hilal Yaman Taşkiran'ın geleneksel fırça dekoru uygulamalarına yönelik bilgisi, deneyimi ve yol göstericiliği ile çalışılmıştır. Çanakkale seramiklerindeki fırça vuruşları Çanakkale balıkları figürlerine uyarlanmıştır.

Kompozisyonlarda Çanakkale imasını en iyi vurgulayabilmek için fırça vuruşu özellikle tercih edilmiştir.

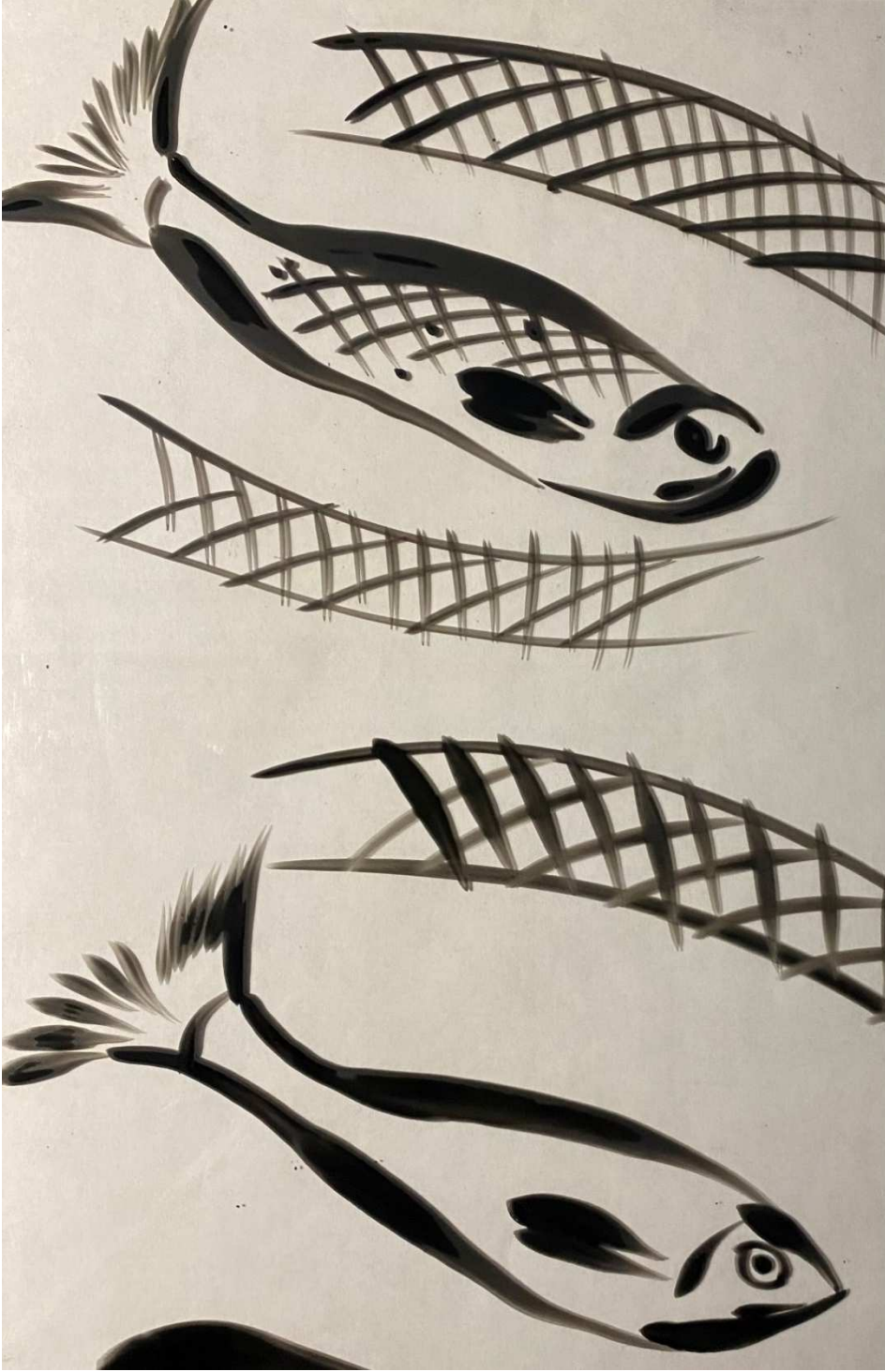
Şekil 69. Seramik Atölyesi'nden (26.09.2021), Fotoğraf: Ayşe Güler

Şekil 70. Lüfer Motif Çalışması, 2021

Şekil 71. Lüfer Motif Çalışması, 2021

Şekil 72. Lüfer Motif Çalışması, 2021

Şekil 73. Barbunya Motif Çalışması, 2021

Şekil 74. Barbunya Motif Çalışması, 2021

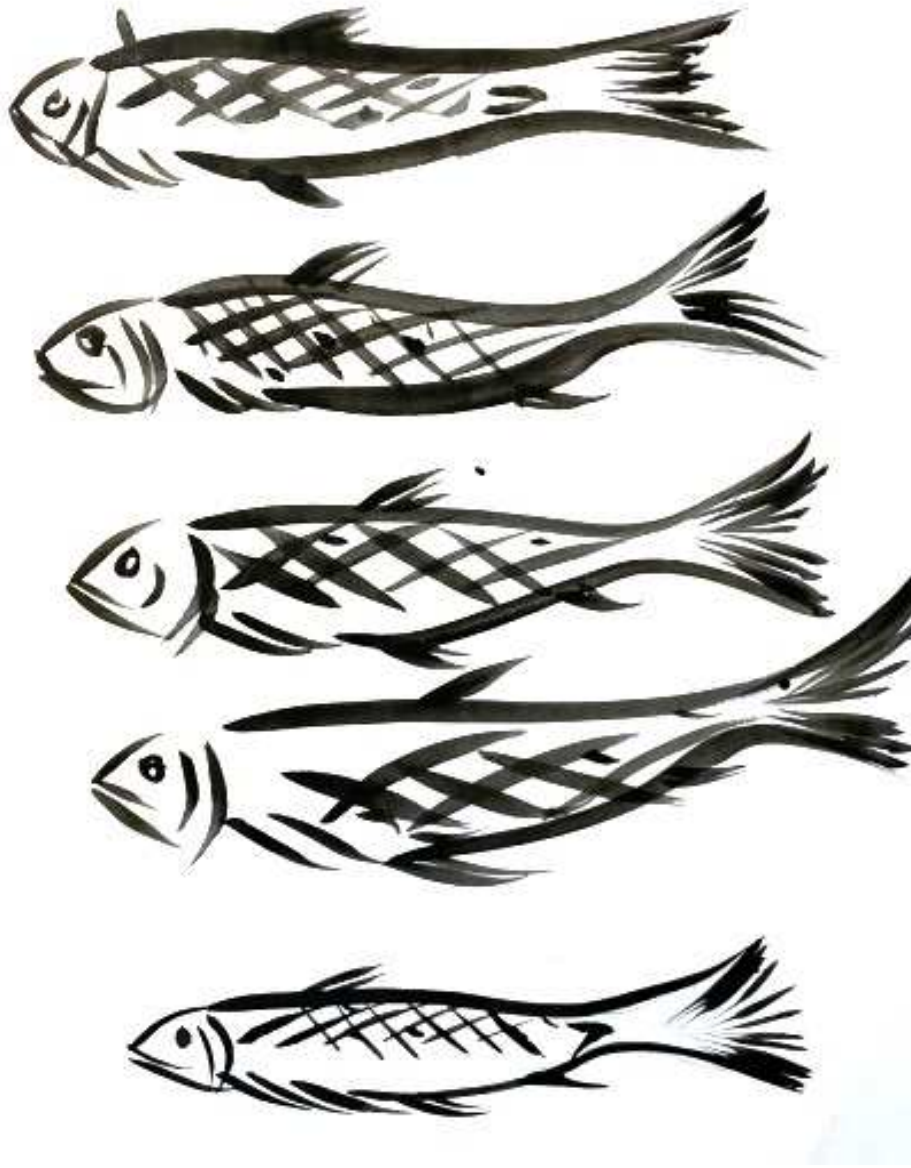

Şekil 75. Sardalya Motif Çalışması, 2021

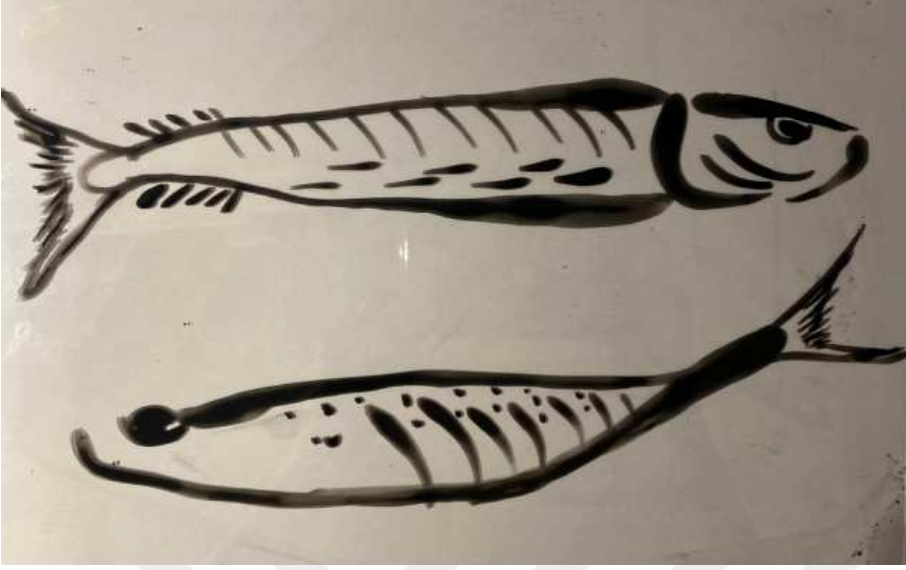

Şekil 76.Sardalya Motif Çalışması, 2021.

Şekil 77. Sardalya Motif Çalışması, 2021.

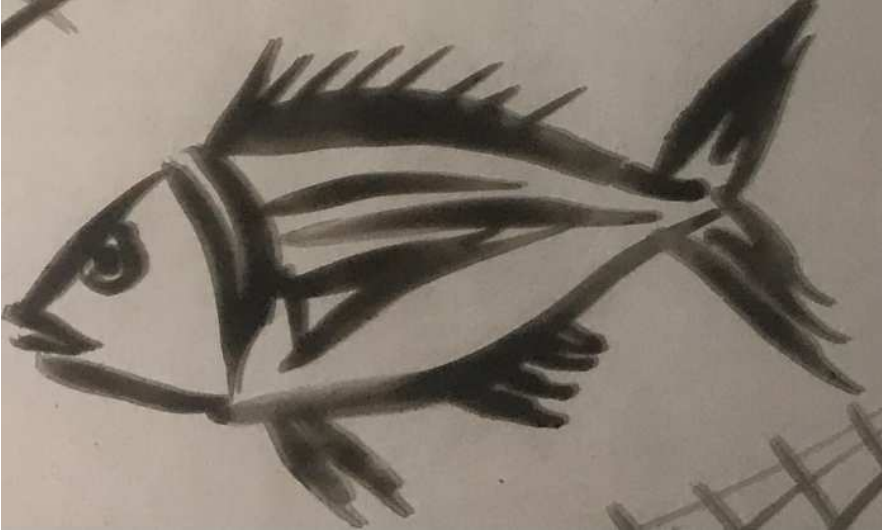
Şekil 78. Uskumru Motif Çalışması, 2021.

Şekil 79. Karagöz Motif Çalışması, 2021.

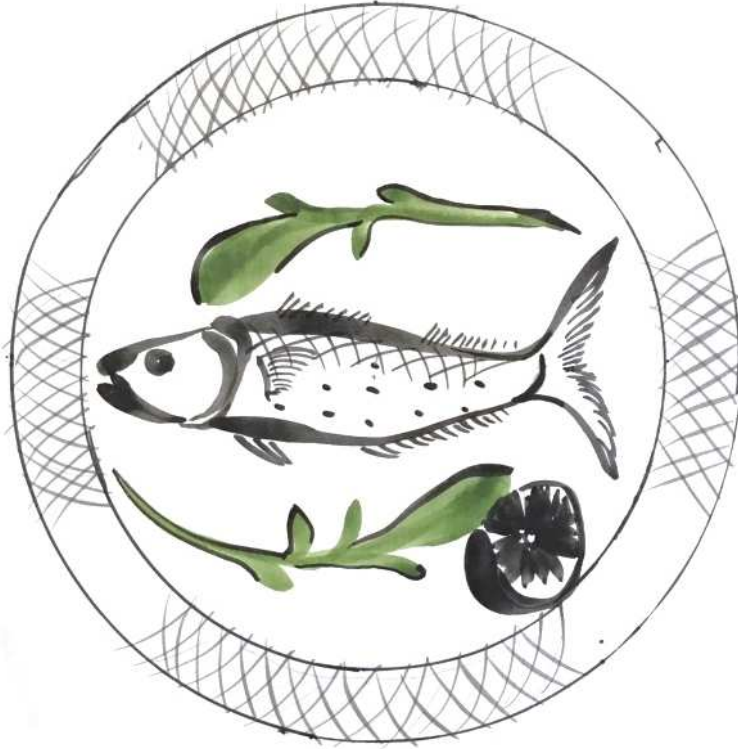
Şekil 80. Karagöz motif çalışması, 2021.

Şekil 81. Karagöz motif çalışması, 2021.

3.3. Kompozisyon alışmaları

Kompozisyon çalışmalarımı yaparken, deniz kıyısında olan bir şehrin deniz kültürüne bağlı, beslenme kültürüne dikkat çekilmek ve yansıtılmak istenilmiştir. Balığın yanına balık yeme alışkanlıklarında görülen bitkisel ürünler motif olarak eklenmiştir.

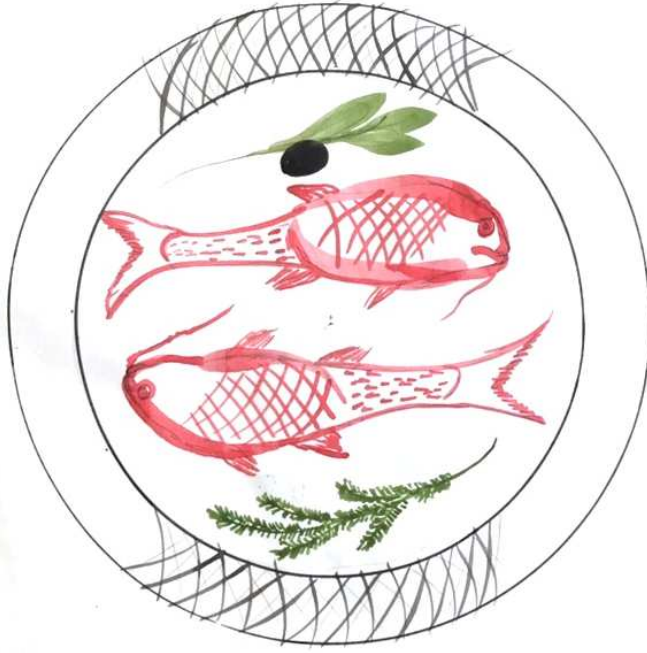
şekil 82. Lüfer ve yancıları roka, limon. Kompozisyon alışması, 2021.

Şekil 83. Lüfer kompozisyon çalışması, 2021.

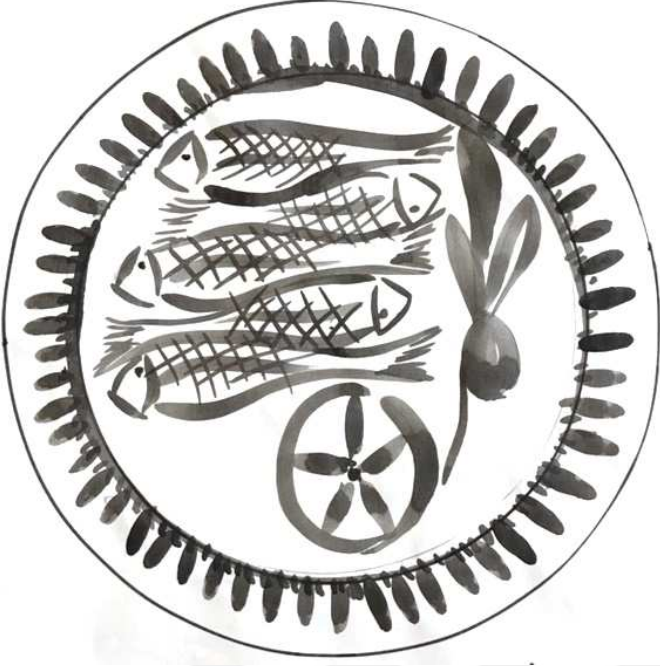
Şekil 84. Barbunya kompozisyon çalışması, 2021

Şekil 85. Barbunya kompozisyon çalışması, 2021.

Şekil 86. Sardalya Kompozisyon Çalışması, 2021.

Şekil 87. Sardalya kompozisyon çalışması, 2021.

Şekil 88. Kutuda sardalye tuzlu balık kompozisyon çalışması, 2021.

Şekil 89. Uskumru (çiroz) salatası kompozisyon çalışması, 2021.

Şekil 90. Karagöz kompozisyon çalışması, 2021.

Şekil 91. Karagöz kompozisyon çalışması, 2021.

Şekil 92. Balık Aranjmanları Kompozisyon Çalışması, 2021

Şekil 93. Balık aranjmanları kompozisyon çalışması, 2021.

3.4. Kompozisyonların Seramik Yüzeyle Uygulanması

Seramik uygulamalarda kırmızı Menemen Çamuru kullanılmıştır. Plaka yöntemi ile yapılan tabaklar ve üç boyutlu çalışmalar deri sertliği kıvamında iken Eczacıbaşı beyaz döküm çamuru ile astarlanıp, kurumaya bırakılmıştır. Kuruma işlemi doğal olarak gerçekleşmiş ve daha sonra Naberthem Top 60 üstün açılan fırın ile 980 C^0 de ilk pişirimleri yapılmıştır. Bisküvi pişirimi yapılan uygulamaların tozları nemli sünger ile alınmıştır. Temizlenen tabaklara ve üç boyutlu çalışmalarda balık figürlerine kurşun kalem yardımı ile motiflerin izleri belirlenmiştir. Sır altı siyah boya ile serbest fırça dekoru tekniğinde kompozisyonlar uygulanmıştır. Dekorlama işleri biten tabakların kenarlarına elektrikli torna üzerinde filatoları çekilmiş, içleri damla, kafes dekor tekniğinde gösterilmiştir. Üç boyutlu çalışmalarda balık figürlerinin yanı sıra kullanılan bitkisel motifler de elde şekillendirilmiş, bisküvi pişirimi sonrası sır altı boya ile renklendirilmiştir. Dekor uygulama işleri biten tabaklar ve panolar daha sonra 1020 C^0 de uygulanan şeffaf sır ile sırlanıp, Naberthem top 60 ile sır pişirimleri gerçekleştirilmiştir.

3.4.1. Kompozisyonların Tabak Dekorları Olarak Uygulanmaları

Marmara Denizi'nin ünlü balığı olan lüfer ile yemek kültürü birlikte verilmiştir. Bitkisel motifler maydanoz ve zeytindir.

Şekil 94. Lüfer. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Şekil 95. Lüfer. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Barbunya balığı yemek kültürü ile birlikte düşünülüp, roka, soğan, dereotu ve limon motifleri ile verilmiştir.

Şekil 96. Barbunya. Sır altı Tabak Çalışması, 2021, Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale

Şekil 97. Barbunya Sır altı Tabak Çalışması, 2021, Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale

Çanakkale'nin simge balığı olan sardalya, zeytin ve limon ile birlikte verilip yemek kültürüne değinilmiştir.

Şekil 98. Sardalya Sır altı Tabak Çalışması, 2021, Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale

Şekil 99. Sardalya. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Bitkisel motif olarak roka, maydanoz ve limon ile sardalya balığı çalışılmıştır.

Şekil 100. Sardalya. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Çiroz salatası olarak bilinen uskumru salatası düşünülerek tasarım yapılmıştır, yardımcı elemanları dereotu ve limon motifidir.

Şekil 101. Uskumru. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Tasarımlar karagöz balığından çıkışlı olup, yan elemanları yemek kültürüne dayalı olarak roka, limon ve maydanozdur.

Şekil 102. Karagöz. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Şekil 103. Karagöz. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Çanakkale balık tezgâhlarından esinlenerek yapılan aranjmanlar bitki motifleri ile tamamlanmıştır. Balığın yanına, roka, limon, dereotu ve maydanoz tamamlayıcı olarak düşünülmüştür.

Şekil 104. Balık Aranjmanı. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

Şekil 105. Balık Aranjmanı. Sır altı tabak çalışması, 2021. Y:3,3 cm Ç:26 cm, Çanakkale.

3.4.2. Üç Boyutlu Düzenlemeler

Çanakkale'nin tuzlu balık kültürüne bir gönderme yaparak, Geleneksel Çanakkale Seramikleri Dekoru tekniğinde dekorlama ile güncel bir tasarım yapılmıştır. Seramik çalışmalar, plaka yöntemi ile şekillendirilmiş, sır altı boyama ile renklendirilmiştir.

Şekil 106. “Teneke Kutu Sardalya” , 2022, E:16,5 cm B:17,5 cm, Çanakkale

Şekil 107. “Teneke Kutu Sardalya” , 2022, E:16,5 cm B:17,5 cm, Çanakkale.

Marmara Denizi'nin en ünlü balığı olan lüfer ve bitkisel motifler ile üç boyutlu bir düzenleme yapılmıştır. Parçalar el ile şekillendirilmiş, sır altı boya ile serbest fırça tekniğinde dekorlanıp, şeffaf sır ile sırlanmıştır.

Şekil 108. "Lüfer", 2022, E:18 cm B:31 cm, Çanakkale.

Şekil 109. "Lüfer", 2022, E:18 cm B:31 cm, Çanakkale.

El ile şekillenen Karagöz balığı ve bitkisel motifler balık yemek kültürü ile bağdaştırılarak kompozisyon oluşturulmuş, sır altı boyama tekniği ile renklendirilmiş ve şeffaf sır ile sırlanmıştır.

Şekil 110. “Karagöz”, 2022, E:20,5 cm, B:33 cm, Çanakkale.

Şekil 111. “Karagöz”, 2022, E:20,5 cm, B:33 cm, Çanakkale.

Uskumrudan yapılan iroz salatasından etkilenilmiş, yeni bir tasarım yapılmıştır. Düzenlemenin bütün parçaları el ile tek tek şekillendirilmiş, sır altı boyama tekniğinde dekorlanmış ve şeffaf sır ile sırlanmıştır. Seramik balıklar, sofraya servisi şeklinde düzenlenmiştir.

şekil 112. ‘‘Uskumru iroz’’, 2022, E:24 cm, B:34 cm, Çanakkale.

şekil 113. ‘‘Uskumru iroz’’, 2022, E:24 cm, B:34 cm, Çanakkale.

Teneke kutuda tuzlandıktan sonra saklanan sardalya, Çanakkale'nin beslenme kültüründe yeri olan bir besindir. Düzenleme, teneke kutuda sardalyadan etkilenilerek tasarlanmıştır. Artık kutuda durmaktan sıkılan sardalya kutudan fırlayarak çıkıp, yenilmek isteniyordur. Parçalar el ile şekillendirilmiş, sır altı boya ile dekor uygulanmıştır. Şeffaf sır ile sırlanmışlardır.

Şekil 114. “Kutudan Fırlayan Sardalya”, 2022, E:10 cm, B:13 cm, Çanakkale.

Şekil 115. “Kutudan Fırlayan Sardalya”, 2022, E:10 cm, B:13 cm, Çanakkale.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Tezin birinci bölümünde Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin dekorları ve motif çeşitleri konusunda kısa bir bilgi verip sonrasında da Çanakkale'nin balık kültürü, balıkçılık açıklanmıştır. Bu bölümde Çanakkale Seramikleri kapsamında görülen balık figürlü üç örneğe değinildi.

İkinci bölümde, Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde balık motifinin Türk Seramik Sanatı tarihi içerisindeki durumunu değerlendirmeyi sağlayan, Anadolu Selçuklu Devleti, Beylikler ve Osmanlı Dönemi seramiklerinde balık figürü ve görümleri örneklendirildi. Birinci ve ikinci bölüm karşılaştırıldığında, ikinci bölümün tezin, Çanakkale Seramiklerinde balık motifinin daha fazla ve yaygın kullanılması amacını desteklediği, ilgili bölümde yer verilen sınırlı bilgi ve görsellerle daha iyi anlaşılabilir. Balık figürünün motif olarak yorumlarında, bezemelere etkisinde, kompozisyonlarda yer edişlerinde aslında, balık figürü ile toplumsal olarak uzun geçmişten itibaren ortak bir bağ ve anlayışın varlığı ve yerel olanaklar ile balık figürünün kültürel çeşitlenmeleri olduğu görüldü.

Üçüncü bölümde, seçilmiş olan beş adet balığın eskiz ve bilgilerinden sonra Geleneksel Çanakkale serbest fırça dekoru bire bir örneklerinden ve balık eskizlerinden motiflere geçiş yapılmıştır. Bu çalışma sırasında Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde motif ve kompozisyonlarda natüralist yorumlarda da, yerel gerçek doğaya ait türlerden esinlenildiği anlaşılmıştır.

Motifler daha sonra balık yeme kültürü ile bağlantılı kompozisyonlara dönüştürülüp yeni düzenlemeler yapılmıştır. Oluşturulan yeni kompozisyonlar, pişmiş seramik yüzeylere aktarılıp, dekor işleminden sonra, sırlanarak yeni kompozisyonlu balık motifli işler çıkarılmıştır. Elimizde de iki adet mevcut olan Geleneksel Çanakkale Seramiği dekorlu balık motifli tabakların Çanakkale tarzında Çanakkale ile ilişkili yeni motif önerileri sunulmuş, motifler balık ve beslenme kültürüne yansıtılmaya çalışıldığı kompozisyonlar içerisinde değerlendirilmiştir.

Uygulamalar on yedi adet yeni kompozisyondan oluşan güncel çalışmalarla sonuçlanmıştır. Üç boyutlu serbest çalışmalarda, Geleneksel Çanakkale Seramikleri dekorları ve tekniklerinin etkili, canlı bir esin kaynağı oldukları inancı pekiştirilmiştir.

4.2 Öneriler

Geleneksel Çanakkale Seramikleri dekorlarının serbest fırça dekoru tekniğiyle uygulanmasında, birebir motiflerin tekrara dayalı çalışılması, fırça ile el alıştırmalarının çok fazla yapılması gereklidir.

Geleneksel sürdürülebilirlik için geleneksel anlayıştan kopmamalı, ancak eskiyi de çok fazla taklit etmekten kaçınılmalıdır. Geleneksel çizgide, geleneği çağa uygun sürdüreceği ve geliştirecek güncel araştırmalara yönelmelidir.

KAYNAKÇA

- Altun, A. (1996). Çanakkale Seramikleri. İstanbul Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul.
- Arlı, B. , Kaya, Ş. (2013). Primitive Form And Figures In Çanakkale Ceramics. Art. Barcelona Üniversitesi: Barcelona.
- Azerbaycanlı Ressamdan "Hayatımdan Kareler" Sergisi (2017 Ocak 19). Erişim adresi: sondakika.com.
- Bal, E. (2017). 18. ve 19. yy. Kütahya Çiniciliğinde İnsan Ve Hayvan Figürlü Evaniler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Bal, H. (2015). Türkiye Denizleri'nde Yaşayan Lüfer Balığı Populasyonlarının Morfolojik Bakımdan İncelenmesi Ve Güney Marmara Denizi Populasyonunun Bazı Biyolojik Özelliklerinin Araştırılması. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Balık,fish (2018,4 Ocak).Erişim adresi: <http://www.atlasdergisi.com/arsiv/kitaplar/turkiye-balik-atlasi/24/40/1>.
- Bakır, S. T. (Ed).(2007).Gönül Öney, & Zehra Çobanlı: Anadolu'da Türk Devri Çini Ve Seramik Sanatı. T.C Kültür Ve Turizm Bakanlığı, İstanbul.
- Başkırkan, H. (2021). Balık Figürünün Farklı Coğrafyalarda Seramiğe Yansıması. International Journal Of Troy Art And Design, 1(2), s.7.
- Başkırkan, H. Balık (2017) Erişim adresi:istanbul-sanatevi.com
- Bilgi, Hülya (2006). Kütahya Çini ve Seramikleri. Suna İnan Kıraç Vakfı, Pera Müzesi Yayını, İstanbul
- Bernard Leach-Overview, (2020). Erişim adresi: Oxfordceramics.com.
- Boyden, F (2021, 5 Ocak) Erişim adresi: [Russo Lee Galery/Artist/Portland/Oregon/ContemporaryArt](http://RussoLeeGalery.com).

- Bursa, P. (2007). Antikçağ'da Anadolu ' da Balık Ve Balıkçılık. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- Büyükkaragöz, T. , Yayan, G. (2019). Çağdaş Tasarım Olgusu İçerisinde Füreya Koral'ın Yeri. Türk&İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi,21(21), s.73-86
- Cengiz, Ö., Öztekin, A.ve Özekinci, U. (2012). Gelibolu Yarımadası Ve Çanakkale Boğazı Kıyılarında Dağılım Gösteren Balıklar Üzerine Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 24(2),s.47-55.
- Chery Tall. (2021 Nisan 22). Erişim adresi: en.m.wikipedia.org.
- Ceramic Fish Vase (2017, 4 Kasım). Erişim adresi :<http://arkofcrafts.com>
- Conk, A. (1952). Çanakkale İlinin İktisadi Tetkiki. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Teksir Dairesi, Ankara.
- Come to the Edge: The Pots and Tile Panels and of Bernard Leach (2005), Erişim adresi: tate.org.uk.
- Çakır, H. İ. (2011). Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinin İncelenmesi Ve Günümüz Yorumlamaları. Afyon Kocatepe Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Çeken, M. (Ed). (2007) Gönül Öney ,& Zehra Çobanlı : Kubad Abad Sarayı Kazısı Selçuklu Seramikleri. Anadolu'da Türk Devri Çini Ve Seramik Sanatı. T.C Kültür Ve Turizm Bakanlığı,İstanbul.
- Çobanlı, Z. (1996). Seramik Astarları. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çolakoğlu, F. A., İşmen, A., Özcan, Ö., Çakır, F., Yığın, Ç., ve Ormancı, B. H. (2006). Çanakkale İlindeki Su Ürünleri Tüketim Davranışlarının Değerlendirilmesi. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 23(1/3), s.387-392.
- Demir, S. (2019). Geleneksel Çanakkale Seramiklerinden Çıkışlı Motif Ve Betimleme Örnekleri. 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Çanakkale.

- Dilay, S. (2011). Sanatsal ve Kültürel Açıdan Balık Motifleri. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi,1(1),s.53-56.
- Doğan, G., Ertan, Ö. O., İzci, L., ve Bilgin, Ş. (2017). Türkiye Denizlerinde Avlanan Barbun Balıklarının Besinsel İçeriklerine Genel Bakış. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Doğer, L.(2008).İzmir Agorası Kazılarında 17-19.Yüzyıl Seramik Buluntuları Üzerine Bazı Gözlemler. Sanat Tarihi Dergisi,17(1), s.23-54.
- Dönmez, Aylin (2010). Bursa Türk İslam Eserleri Müzesi Koleksiyonundaki Seramikler. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Erhan, Ş., Özekinci, U. (2020). Socio-Economic Status Of Small-Scale Fisheries, Comu Journal Of Marine Science And Fisheries, 3(1), s.20.
- Fırat, M. (2017). Balıkçılık Folkloru; Çanakkale Geleneksel Balıkçılığı Üzerine bir Değerlendirme. Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Kültür Ve Truzim Bakanlığı, Ankara.
- Frank Boyden Biography (Tarih yok). Erişim adresi: https://www.theartspiritgallery.com/artist/Frank_Boyden/biography/
- Frank Boyden ve Tom Coleman (Tarih yok).Erişim adresi:<https://www.redlodgeclaycenter.com/>
- Gezgin, Ü. (2002). İlgi Adalan. Bilim Sanat Galerisi, İstanbul.
- Güler, A. (2008). Osmanlı Dönemi Çanakkale'de Seramik Atölyelerinin Konumlandıkları Mahaller, Üretim Potansiyeli Ve Ürün Türleri. Çanakkale Seramikleri Kolokyumu Bildirileri. Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, (s. 24).
- Hun, V. Kerem, (2021). Balıklı Tabak' Özelinde AnadoluCoğrafyasındaki Balık Figürlü Eserlerin Malzeme, Teknik Ve Süsleme Açısından mukayeseli İncelemesi. Dr. Rüstem Bozer Stil Kritiği Semineri, Erişim adresi:<https://www.academia.edu/44953566>

- İnan, H. (2018). Seramik Form ve Yüzeylerde Şekilsel Anlatımlar ve İmgeler. Hacettepe Üniversitesi Yüksek lisans Sanat Çalışma Raporu, Ankara.
- İşmen, A., Çolakoğlu, F. A., Özen, Ö., ve Yığın, Ç. (2006). Çanakkale Balıkçılığının Genel Durumu. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 23(1/3) s444.
- Kaplan, S. (2017). Geleneksel Çini İle Çağdaş Şekil. 6(31), s. 1111.
- Karacalar, Ş. (2014). 13. Ve 14. Yüzyıl Anadolu Selçuklu Dönemi Çini Sanatında Görülen İnsan, Hayvan ,Bitki Motifleri Ve Günümüz Seramik Sanatındaki Yorumu. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Karaöz, B. T. (2018). Çanakkale Seramikleri;17.Yüzyıl Sonundan 21.Yüzyıla. Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, s.(23-38).
- Kıraç, S. İ. (1996). Çanakkale Seramikleri. Vehbi Koç Vakfı, İstanbul.
- Kubat, L. (2002). Seramik Yüzeyler Üzerinde Akıtma Dekorunun Araştırılması Ve Uygulanması. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Lu Bin, Bereket Balığı (2020). Erişim adresi: lubincermics.com
- Lufer-balığı(2021,26 Aralık). Erişim adresi: <https://baliknet.com/>
- Meet Cherly Tall of Cherly Tall Art Studio in North County (2018), Erişim adresi:<http://sdvoyager.com>.
- Modern&Contemporary Art Collection: Mains Fish In Hands Ceramic Bowl, 1953 by Pablo Picasso. (2018, Eylül 3) Erişim adresi: modernartcollecting.blogspot.com.
- Muhammet Aliyev (2014). Erişim adresi: <http://www.galerisoyut.com.tr>
- Of, Ö. S. (2020). Antik Yunan Ve Roma Dünyasında Balık Ve Balıkçılık. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Okumuş, H. (2000). Çanakkale Seramiklerinde Form Ve Dekor İlişkileri. T.C Yüksek Öğretim Kurumu Dokümantasyon Merkezi, İstanbul.

- Oral, Z.. Yirmi Yılda Eliye Yakın Sergi Açan Füreya: Seramiğin Mimariden Ayrılamacağı Kanısında. İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi.
- Ölçer, S. (2018). 15 Ve 16.Yüzyıl Mavi-Beyaz Seramikleri: Osmanlı,Safevi Ve Çin Hanedanlığı Örneklerinin Üslup Bağlamında Karşılaştırılması. Sanat Tarihi Dergisi, 27(1,265), s287.
- Öney, G. (1971). Türk Devri Çanakkale Seramikleri. Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş Yayını, Ankara.
- Öney, G. (2007). Çanakkale Seramikleri. Gönül Öney, (ed) Zehra Çobanlı Anadolu'da Türk Devri Çini Ve Seramik Sanatı. T.C Kültür Ve Truzim Bakanlığı, İstanbul, s(366).
- Öney, G. (2016 Ocak 27). Büyük Selçuklu Seramik Sanatında Şekil Programı Ve Gelişen Figür Üslubu. Sanat Tarihi Dergisi, 13(1).
- Özsezgin, K. (2015). Başka Dünyalar Semih Kaplan Şekil ve Seramik Sergisi. Erişim adresi: SergiRehberi.com.
- Pera Müzesi, (2015 Kasım). Kütahya Çini ve Seramikleri 2 Suna ve İnan Kıraç Vakfı Kütahya Çini ve Seramikleri Koleksiyon Kataloğu, Pera Müzesi Yayını ,Erişim adresi: ISBN: 978-605-4642-49-6.Kutahya-Cini-ve-Seramikleri2.
- Picasso and Fish Motif in his Ceramics(2020).Erişim adresi: masterworksfineart.com.
- Sanders, B. (2009 Mart). American: Duet/American Craft Council Published. Erişim adresi: American Craft Magazine.
- Sardalya. (2021 Aralık 27). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sardalya>.
- Sardalya. (2021 Aralık 27). Erişim adresi: <https://www.esk.gov.tr/tr/10977/SARDALYA>.
- Semih Kaplan Şekil ve Seramik Sergisi(2015) . Erişim adresi:Terakki Vakfı Sanat Galerisi.
- Sevim, S. S. (2007). Seramik Dekorlar Ve Uygulama Teknikleri. Yorum Sanat yayınevi, Eskişehir.

- Smith, I. (2020 Temmuz 18), The Life and Legacy of Bernard Leach, Erişim adresi: Apollo Magazine.
- Şengör, G. F. , Ceylan, Z. (2018). Türk Mutfağında Su Ürünleri Kültürü Ve Önemi. Acta Aquatica Turcica, 14(4),s 387.
- TDK. (2021 Ocak 8). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Tizgöl, K. (2010). Dönemsel,Gelişimleriyle Çin Seramikleri. Sanat Dergisi, 0(16), s(21).
- Türe, F. (1997). Bir Usta, Bir Dünya: Füreya Koral. Yapı kredi Yayınları, İstanbul.
- Uskumru Balığı Özellikleri (Scomerscombrus) (2017). Erişim adresi: hayvansitesi.com.
- Uzmay, A. (2019). Karagöz Balığı Genetik Çeşitliliğinin Mikrosatellit Markörlerle İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Vessel, T. (. (tarih yok). Turban (Heron) Vessel. Smithsonian American Art Museum: Erişim adresi: <https://americanart.si.edu/artwork/turban-heron-vessel-2698>.
- WWF deniz ürünleri rehberi (2022 şubat 6).Erişim adresi: www.wwf.org.tr.
- Yemenicioğlu, E. N., Korkmaz, T. (2019). Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Şekil Yüzeyi Olarak Seramik Malzeme. Doi 07-42-08, s853-866.
- Yılmaz, G., (2017). Ayasuluk Seramiklerinden Örneklerde Orta Asya Türk Sanatından Etkiler, Uluslararası XX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, s.(358-368).
- Yöresel Yemekler (2021,Mart 15). Erişim adresi: Çanakkale İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü.